

PANDECTELE ROMÂNE

– Supliment –

In honorem
Ion Deleanu
– culegere de studii –

București, 2004

PREScripȚIA DREPTULUI DE A CERE EXECUTAREA SILITĂ^{*)}

Lect. univ. dr. MARIAN NICOLAE

§1. Noțiunea, reglementarea și efectul prescripției dreptului de a cere executarea silită

Noțiunea prescripției dreptului de a cere executarea silită. *a) Precizări prealabile.* Procesul civil modern cuprinde, în general, două faze: *judecata (cognitio)*, care duce la constituirea titlului executoriu și *executarea silită* a acestuia din urmă (*executio*), care constă în activitatea de realizare a dreptului recunoscut, de exemplu, prin ridicarea obiectului datorat și predarea lui creditorului urmăritor, evacuarea debitorului din imobilul ocupat fără drept sau valorificarea, de regulă, prin vânzare silită, a bunurilor urmăribile ale debitorului și plata către debitor în contul creanței cuprinse în titlul executoriu a sumelor rezultate din vânzare¹⁾. Prima fază – judecata – este eminemment juridicțională, în timp ce executarea silită constituie, în prezent, în urma recente modificări a Codului de procedură civilă prin OUG nr. 138/2000²⁾, o activitate preponderent *administrativă*, ce se desfășoară prin intermediul executorilor judecătorești³⁾, care asigură punerea în executare a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii, dacă prin lege nu se dispune altfel⁴⁾.

^{*)} **N.R.** Prezentul studiu reprezintă un extras din teza de doctorat a autorului, intitulată *Prescripția extinctivă*, publicată în anul 2004 la Editura Rosetti.

¹⁾ Pe larg cu privire la executarea silită, v. de ex.: E. Herovanu, *Teoria execuțiunei silite*, 1942, Ed. Librăriei R. Cioflec, București, 1942; I. Stoenescu, a. Hilsenrad, S. Zilberstein, *Tratat teoretic și practic a executării silite*, Ed. Academiei, București, 1966; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Ed. Lumina Lex, București, 2001; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. II, ed. a III-a, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003, p. 538 și urm.

²⁾ Publicată în M. Of. nr. 479 din 2 octombrie 2000, OUG nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă a fost ulterior modificată prin OUG nr. 290/2000 (M. Of. nr. 706 din 29 decembrie 2000) și OUG nr. 59/2001 (M. Of. nr. 217 din 27 aprilie 2001). V. și OUG nr. 58/2003 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă (M. Of. nr. 460 din 28 iunie 2003).

³⁾ A se vedea: L. nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, publicată în M. Of. nr. 449 din 10 noiembrie 2000, cu modificările și completările ulterioare.

⁴⁾ Cu privire la natura juridică a executării silite, v. de ex. E. Herovanu, *op. cit.*, p. 7 și urm. (execuțiunea silită este o procedură juridicțională); S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 29-32 (executarea silită de drept comun are un caracter mixt); I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 816 (executarea silită are, în prezent, un caracter mixt, administrativ-juridicțional, latura administrativă fiind însă preponderentă); I. Deleanu, *op. cit.*, vol II (2003), p. 540 (executarea silită are un caracter mixt în care latura administrativă este precumpănitoare).

În dreptul comparat, spre exemplu în cel francez, executarea silită este considerată o procedură administrativă distinctă de procedură de judecată, procesul civil începe o dată cu învestirea instanței și ia sfârșit pe data pronunțării hotărârii judecătorești rămase invocabile. Executarea hotărârii judecătorești este un act de administrare, iar nu un act juridicțional, deoarece «executarea nu este opera judecătorului» (Monique

Potrivit noilor dispoziții legale (art. 371¹ și urm. C. pr. civ.), obligațiile stabilite prin hotărârea unei instanțe sau printr-un titlu se aduc la îndeplinire de bunăvoie, iar, în caz contrar, prin executarea silită a veniturilor și bunurilor urmăribile ale debitorului. Sunt supuse executării silite obligațiile al căror obiect constă în plata unei sume de bani, predarea unui bun ori a folosinței acestuia, desființarea unei construcții, plantării ori altei lucrări sau, după caz, în luarea unei alte măsuri admise de lege (executarea unei obligații de a face, încredințarea unui minor etc.).

În toate cazurile, executarea silită se va efectua numai în temeiul unei hotărâri judecătorești ori a unui alt înscris care, potrivit legii, constituie *titlu executoriu* (art. 372 C. pr. civ.). *Titlu executoriu* este „înscrisul care, alcătuit în conformitate cu prevederile legii de către organul competent, permite punerea în executare silită a creanței pe care o constată”⁵⁾ sau, adăugăm noi, a unei alte obligații patrimoniale sau nepatrimoniale, după caz⁶⁾. Principalele titluri executorii sunt hotărârile judecătorești⁷⁾, hotărârile arbitrale, înscrisurile autentice notariale care constată o creanță certă, lichidă și exigibilă (art. 66 din L. nr. 36/1995) și contractele de garanții reale mobiliare încheiate sub semnătură privată sau în formă autentică (art. 14 și 17 din Legea nr. 98/1999, Titlul V)⁸⁾.

În concepția Codului de procedură civilă, dreptul de a cere și pune în executare drepturile consfințite printr-un titlu executoriu – drept distinct de dreptul material la acțiune – se poate face însă numai într-un anumit termen de prescripție, sub sancțiunea stingerii forței executorii a titlului respectiv (art. 405 alin. 3). Până la modificarea și completarea Codului de procedură

Bandrac, *La nature juridique de la prescription extinctive en matière civile*, thèse, Economica, Paris, 1986, p. 55), fiind dominantă în dreptul francez opinia care definește jurisdicția ca activitatea judecătorului de a tranșa litigiile, de a spune care este dreptul (*juris-dictio*), iar nu de a face acte de executare silită (cf. P. Hébraud, *L'exécution des jugements civils*, en „Revue internationale de droit comparé” nr. 1/1957, p. 170-202). Această teză are implicații directe în materia prescripției extinctive, deoarece în dreptul francez sau italian, spre exemplu, neexecutarea hotărârii judecătorești în termenul de prescripție stinge dreptul subiectiv consacrat sau născut din hotărâre neputându-se vorbi de o prescripție nouă deosebită, și anume cea care are ca efect stingerea forței executorii a titlului, ca în dreptul nostru (v. pentru amănunte: Monique Bandrac, *loc. cit.*, p. 54-62).

⁵⁾ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 148.

⁶⁾ Cu privire la categoriile de titluri executorii *de lege lata*, v. de ex., S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 148-206.

⁷⁾ Pentru ca o hotărâre judecătorească să poată fi pusă în executare, deci să constituie titlu executoriu, trebuie îndeplinite, cumulativ următoarele condiții: 1) să fie definitivă (cu excepția cazurilor anume prevăzute de lege); 2) să fie investită cu formulă executorie (în afara excepțiilor prevăzute de lege) și 3) creanța constatată prin hotărâre să fie certă, lichidă și exigibilă (art. 379 C. pr. civ.). Deoarece executarea silită a unei hotărâri judecătorești este condiționată de investirea ei cu formulă executorie pentru a se verifica dacă a rămas definitivă, se apreciază că lipsa investirii cu formulă executorie nu este acoperită de punerea în executare a hotărârii respective, chiar dacă debitorul nu este prejudiciat (H. Atanasiu, *notă critică* la dec. civ. nr. 714/1962 a T. reg. București, col. II, în JN nr. 1/1965, p. 115-119).

⁸⁾ De regulă, înscrisurile care constituie titluri executorii trebuie investite, în prealabil, cu formulă executorie, în condițiile prevăzute de Codul de procedură civilă. Dispozițiile legale referitoare la investirea cu formulă executorie au caracter de ordine publică, nerespectarea lor atrăgând nulitatea întregii urmăriri, nulitate ce nu poate fi acoperită în nici un mod. Investirea ulterioară nu poate avea efect de validare asupra executării silite nelegal începute, dar poate sta la baza unei noi executări, dacă dreptul de a cere executarea silită nu s-a prescris. Nelegalitatea investirii cu formulă executorie poate fi invocată pe calea contestației la executare (V.M. Ciobanu, G. Boroș, M. Nicolae, *Modificările aduse Codului de procedură civilă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000*, III, în *Dreptul* nr. 4/2001, p. 6, nota 7).

civilă prin OUG nr. 138/2000, prescripția dreptului de a cere executarea silită era reglementată mult mai sumar, e drept, împreună cu prescripția dreptului la acțiune în Decretul nr. 167/1958, nouă reglementare nefiind pe fond deosebită de cea cuprinsă în decretul menționat⁹⁾. De aceea, considerațiile doctrinale și jurisprudențiale, emise sub imperiul Decretului nr. 167/1958 și având ca obiect prescripția dreptului de a cere executarea silită, sunt și rămân în principiu valabile și în contextul noului regim juridic al prescripției dreptului de a cere executarea silită.

Deoarece analiza noastră privește prescripția dreptului material la acțiune, nu și a dreptului de a cere executare silită, ne vom limita în continuare la înfățișarea principalelor aspecte legate de instituția prescripției dreptului de a cere executarea silită în vederea clarificării raportului acesteia cu prescripția dreptului material la acțiune. Pentru alte aspecte, în special cele de detaliu, urmează a fi consultate lucrările de specialitate îndeosebi cele indicate în notele de subsol.

b) Definiție și terminologie. Reamintim că prescripția extinctivă sau liberatorie este un mod de stingere a dreptului material la acțiune, din cauza neexercitării lui înăuntrul termenului prevăzut de lege, caz în care acțiunea va fi respinsă ca prescrisă, fără a se mai intra în fondul pretenției deduse judecății spre a se stabili dacă este sau nu întemeiată.

Dacă acțiunea este admisă în fond și reclamantul obține un titlu executoriu în vederea realizării dreptului său recunoscut sau consfințit prin hotărârea judecătorească, el trebuie, tot sub sancțiunea prescripției, de a cere executarea silită într-un alt termen stabilit prin lege. Aceleași considerații care nu permit titularului dreptului subiectiv substanțial să-și exercite dreptul său la acțiune, decât înăuntrul termenului stabilit de lege, își găsesc aplicare și în cazul în care acesta, după obținerea titlului executoriu, nu manifestă diligența necesară pentru a-l pune în executare.

Nici Decretul nr. 167/1958 și nici Codul de procedură civilă nu definesc, *in terminis* prescripția dreptului de a cere executarea silită ca noțiune juridică. Sub imperiul Decretului nr. 167/1958, prescripția dreptului de a cere executarea silită a fost concepută ca un mod de stingere a dreptului de a pune în executare un titlu executoriu, neexercitat în termenul stabilit de lege, având ca efect stingerea forței executorii a titlului, precum și a autorității de lucru judecat când acesta îl reprezenta o hotărâre judecătorească (art. 6 din D. nr. 167/1958; art. 404 C. pr. civ.).

⁹⁾ Pe larg cu privire la prescripția dreptului de a cere executarea silită în sistemul D. nr. 167/1958, v. de ex.: A. Hilsenrad, *Despre noua reglementare a prescripției extinctive*, în LP nr. 8/1958, p. 10-28; *idem*, *În legătură cu prescripția dreptului de a cere executarea silită*, în JN nr. 7/1962, p. 99-104; *idem*, *În legătură cu prescripția executării și autoritatea lucrului judecat*, în JN nr. 6/1966, p. 97-103; *idem*, *Prescripția dreptului de a cere executarea silită*, în „Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite” de I. Stoescu, A. Hilsenrad, S. Zilberstein, *cit. supra*, p. 154-171; T. Gradea, *Două probleme privind prescripția extinctivă*, în JN nr. 3/1961, p. 437-445; Gr. Porumb, *Cu privire la dreptul de a cere executarea silită*, în JN nr. 3/1962, p. 58-65; D. Rizeanu, *Termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită în temeiul unui titlu executoriu relativ la drepturi reale*, în RRD nr. 3/1967, p. 97-103; V. Timofte, *Despre prescripția dreptului de a cere executarea silită*, în RRD nr. 6/1983, p. 26-29; N. Gheorghiu (I), T. Pop (II), *Considerații în legătură cu prescripția dreptului de a cere executarea silită*, în RRD nr. 5/1984, p. 9-16; I. Leș, *Sanctiunile procedurale în procesul civil român*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 318-337; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 158-179.

În prezent, conform art. 405 alin. 3 C. pr. civ., astfel cum a fost modificat prin OUG nr. 138/2000, „prin împlinirea termenului de prescripție orice titlu executoriu își pierde *puterea executorie*” (s.n.).

Prin urmare, pornind de la prevederile art. 405 alin. 3 C. pr. civ., care stabilesc efectul prescripției extinctive în materia executării silitе, putem defini prescripția dreptului de a cere executarea silită ca fiind *acel mod de stingere a dreptului de a obține, prin constrângere, executarea unui titlu executoriu din cauza neexercitării lui în termenul de prescripție stabilit de lege*.

Din această definiție rezultă principalele elemente definitorii ale noțiunii de „prescripție a dreptului de a cere executarea silită” și anume:

- în primul rând, prescripția dreptului de a cere executarea silită stinge dreptul de a cere executarea silită, nu însă și dreptul subiectiv material, care trebuie realizat prin punerea în executare a titlului executoriu; deci, cum vom vedea mai jos, în acest caz, împlinirea prescripției zădărnicește numai executarea silită, nu însă și dreptul subiectiv material, care poate fi realizat prin executarea obligației de bunăvoie de către debitor;

- în al doilea rând, prin efectul prescripției se stinge numai forța executorie a titlului executoriu; prin urmare, nimic nu împiedică pe creditor să obțină un nou titlu executoriu, dacă termenul de prescripție a dreptului material la acțiune nu s-a împlinit;

- în sfârșit, ca natură juridică, prescripția dreptului de a cere executarea silită este socotită o instituție de drept procesual, iar nu de drept substanțial, fiind supusă, prin urmare, normelor de procedură civilă; între „dreptul material la acțiune” și „dreptul de a cere executarea silită” există, desigur, asemănări, dar și importante deosebiri, cele două drepturi subiective neputând fi confundate (v. *infra*, nr. 79, corelația dintre dreptul la acțiune și dreptul de a cere executarea silită).

Sub aspect terminologic, expresia „prescripția dreptului de a cere executarea silită” este folosită în două accepțiuni:

- 1) într-un prim sens, desemnează *esența* însăși a prescripției extinctive în materia executării silitе: stingerea dreptului de a pune în executare silită titlul executoriu obținut contra debitorului, neexercitat în termenul de prescripție; este sensul care a fost întrebuintat în definiția formulată mai sus¹⁰⁾;

- 2) în al doilea sens, desemnează (*sub*)*instituția de drept procesual civil*, componentă a „executării silitе”, care are această denumire, adică totalitatea normelor (procesual) civile care reglementează stingerea dreptului de a cere executarea silită a titlurilor executorii emise în sfera raporturilor de drept procesual civil (*lato sensu*).

Reglementarea prescripției dreptului de a cere executarea silită. a) Sediul materiei.

În dreptul nostru, prescripția dreptului de a cere executarea silită a fost pentru prima dată reglementată împreună cu prescripția dreptului la acțiune în Decretul nr. 167/1958. Astfel, în timp ce alin. 1 al art. 1 din decret prevede că „dreptul la acțiune, având un obiect patrimonial,

¹⁰⁾ Uneori, pentru a evoca și finalitatea dreptului de a cere executarea silită, stins prin efectul prescripției, în literatura de drept procesual civil, se folosește sintagma „*prescripția dreptului de a cere (și obține) executarea silită*” (cf. V.M. Ciobanu, G. Boroi, M. Nicolae, *op. cit.*, p. 10; G. Boroi, *Incidente care împiedică, sting ori amână executarea silită în procesul civilă*, în C. jud. nr. 4/2003, p. 112-121). Alteori, dreptul de a cere executarea silită este desemnat prin sintagma „dreptul de a porni executarea silită” (I. Deleanu, *op. cit.*, vol. II, 2003, p. 565).

se stinge prin prescripție dacă a fost exercitat în termenul stabilit de lege”, în art. 6 se prevedea că „dreptul de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executoriu se prescrie prin împlinirea unui termen de 3 ani”¹¹⁾.

Așadar, începând din 1958 reglementarea generală a prescripției extinctive, cuprinsă în Decretul nr. 167/1958, a făcut, cel puțin formal, o distincție netă între „prescripția dreptului la acțiune” – prescripția dreptului de a obține condamnarea pârâtului – și prescripția dreptului de a cere executarea silită”, distincție care a devenit astăzi fundamentală fiind întrebuințată, și în alte ramuri de drept (cf. dreptul fiscal și dreptul procesual fiscal, dreptul contravențional etc.).

Această distincție între prescripția dreptului la acțiune și prescripția dreptului de a cere executarea silită a stat la baza noii reglementări a prescripției dreptului de a cere executarea silită în cadrul Codului de procedură civilă (art. 405-405³), consacrat prin OUG nr. 138/2000 și care reprezintă sediul *general* al materiei, care se completează cu prevederile Decretului nr. 167/1958, în special art. 1 alin. 2 și 3, 7, 12, 13-15, 18 și 20, care sunt considerate a fi dreptul comun în materia prescripției extinctive.

În afara reglementării generale, există și *dispoziții speciale* privitoare la prescripția dreptului de a cere executarea silită dintre care putem cita *exempli gratia*:

– *Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989*¹²⁾, cu modificările ulterioare: art. 23 alin. 5;

– *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/1998 privind valorificarea unor active bancare, republicată*¹³⁾.

b) Caracterul normelor care reglementează prescripția. Normele care reglementează executarea silită au caracter imperativ, cu excepția celor de la care este admisă derogarea prin voința părților¹⁴⁾. În ce privește normele privitoare la prescripția dreptului de a cere executarea silită, singurele care ne interesează aici, opinia unanimă este în sensul că ele au caracter *imperativ*, soluție desprinsă atât din prevederile Codului de procedură civilă (art. 372 și 405), cât și din cele cuprinse în Decretul nr. 167/1958 (art. 1 alin. 3 și art. 18), aplicabile în mod corespunzător.

Într-adevăr, dacă nici o executare silită nu se poate face în lipsa unui titlu executoriu (art. 372 C. pr. civ.) și prin împlinirea prescripției „orice titlu executoriu își pierde puterea executorie” (art. 405 alin. 3 C. pr. civ.), înseamnă că legiuitorul consideră necesitatea existenței unui titlu executoriu valabil printre cerințele de validitate ale oricărei executări silită.

În plus, conform normelor de drept comun, orice clauză care se abate de la reglementarea legală a prescripției extinctive este nulă (art. 1 alin. 3 din D. nr. 167/1958). De asemenea, art. 18 din Decretul nr. 167/1958 prevede că „instanța judecătorească și organul arbitral sunt obligați ca, din oficiu, să cerceteze, dacă *dreptul* la acțiune sau la *executarea silită* este

¹¹⁾ Precizăm că art. 6 mai prevedea că termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită în raporturile dintre organizațiile socialiste este de 1 an, dispoziție devenită caducă încă din 1990 odată cu dispariția acestei categorii de persoane juridice din dreptul românesc.

¹²⁾ Publicată în M. Of. nr. 75 din 14 februarie 2001.

¹³⁾ A se vedea M. Of. nr. 948 din 24 decembrie 2002.

¹⁴⁾ Cu privire la normele execuționale și clasificarea acestora, v., de ex., S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 42-49.

prescris” (s.n.)¹⁵⁾. Deși textul citat nu conține nici o referire la „organul de executare” se apreciază însă că și aceste organe, inclusiv instituțiile bancare, atunci când li se prezintă titluri executorii spre decontare, sunt obligate să verifice dacă nu a intervenit prescripția dreptului de a cere executarea silită și, în caz afirmativ, să „refuze punerea în executare a titlului” sau „efectuarea decontării”, după caz¹⁶⁾.

Nu putem împărtăși o astfel de interpretare largă a art. 18 din Decretul nr. 167/1958, ci, dimpotrivă, el fiind un text special, derogatoriu de la dreptul comun în materie de prescripție extinctivă (prescripția câștigată reprezintă nu o chestiune de ordine publică, ci de ordine privată), cu atât mai mult cu cât aprecierea dacă a intervenit sau nu prescripția este de multe ori o chestiune delicată¹⁷⁾, care trebuie verificată exclusiv de către organul de jurisdicție, în speță, de către instanța de executare, cu ocazia învestirii titlului cu formulă executorie, a încuviințării cererii de executare silită sau, după caz, cu prilejul soluționării unei contestații la executare. Nu se poate admite, așadar, ca executorul judecătoresc să refuze punerea în executare silită¹⁸⁾ sau primirea unei cereri de executare silită, câtă vreme el desfășoară o activitate pur administrativă, iar nu jurisdicțională. *Mutatis mutandis*, instituțiile bancare, persoane juridice de drept privat, nu au nici ele vreo obligație de a verifica împlinirea prescripției extinctive pentru a refuza efectuarea operațiunilor de decontare bancară, prescripția dreptului de a cere executarea silită fiind un incident procedural care nu poate fi rezolvat decât de instanța de executare, la sesizarea debitorului.

Chiar dacă executarea silită interesează ordinea publică¹⁹⁾, nu trebuie ignorate interesele creditorului și de ce nu, chiar ale debitorului, pentru că dacă admitem ca posibilitate dreptul debitorului de a renunța la beneficiul prescripției împlinite, executând de bunăvoie obligația cuprinsă în titlul executoriu, nu vedem pentru ce considerente superioare, nu ar trebui să fie singurul în măsură să aprecieze dacă este oportun sau nu să se opună la executare pentru acest motiv.

De aceea, *de lege ferenda*, socotim că prescripția dreptului de a cere executarea silită să poată fi invocată numai de către debitor.

¹⁵⁾ Asupra semnificației juridice și interpretării exacte a acestui articol, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 56.

¹⁶⁾ V., în acest sens, S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 215-216; G. Boroi, *op. cit.* (2003), p. 113. Adde I. Deleanu, *op. cit.*, vol. II (2003), p. 565. În sprijinul acestei teze Dl. prof. Boroi citează și prevederile fostului art. 143 din OG nr. 61/2002 privind colectarea creanțelor bugetare care dispun că, atunci când organul de executare constată împlinirea termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită, va proceda la încetarea măsurilor de realizare a creanței bugetare și la scăderea acesteia din evidența analitică pe plătitori. Este însă de observat că articolul citat este un text de excepție aplicabil numai în materia executării silită a creanțelor bugetare unde, cum se știe, executarea se face din oficiu, prin organe de executare proprii, iar nu potrivit dreptului comun.

¹⁷⁾ Simpla curgere a termenului de prescripție nu este suficientă, deoarece, spre deosebire de alte categorii de termene, termenele de prescripție sunt susceptibile de modificare în caz de suspendare sau de întrerupere, iar începutul prescripției depinde de o multitudine de împrejurări, care nu pot fi determinate totdeauna *in abstracto*.

¹⁸⁾ Dacă instanța de executare a încuviințat cererea de executare silită, deși prescripția era împlinită, executorul nu poate refuza, fără a nesocoti hotărârea judecătorească, executarea titlului executoriu, nefiind permis ca un organ de executare să cenzureze un act al instanței de executare.

¹⁹⁾ Menționăm că în prezent există și proceduri de executare silită privată (ex., executarea garanțiilor reale mobiliare, în sistemul Legii nr. 99/1999), ceea ce demonstrează că teza monopolului statului în materie de executare silită a devenit, în parte, perimată.

Din caracterul imperativ al normelor care reglementează prescripția extinctivă rezultă următoarele consecințe juridice: 1) inadmisibilitatea derogării, prin convenție, de la normele prescripției dreptului de a cere executarea silită (art. 1 alin. 3 din D. nr. 167/1958); 2) obligativitatea cercetării, din oficiu, de către instanța de executare dacă dreptul la executare silită este prescris (art. 18 din D. nr. 167/1958).

c) *Legea aplicabilă prescripției dreptului de a cere executarea silită*. Spre deosebire de prescripția dreptului la acțiune, care rămâne impusă legii aplicabile dreptului subiectiv însuși, Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internațional privat prevede în privința dreptului de a cere executarea silită o altă soluție favorabilă legii forului (*lex fori*)²⁰⁾. Într-adevăr, conform art. 174 din lege, în afara întrunirii condițiilor prevăzute la art. 167, executarea hotărârii străine, pentru a fi încuviințată, trebuie să fie executorie potrivit instanței care a pronunțat-o, iar *dreptul de a cere executarea silită nu este prescris potrivit legii române*²¹⁾.

Așadar, prescripția dreptului de a cere executarea silită în România a unei hotărâri străine este supusă *legii române*, iar nu legii instanței care a pronunțat-o. Vor fi aplicabile, deci, termenele de prescripție prevăzute de legea română²²⁾, în prezent, de Codul de procedură civilă, precum și cauzele de suspendare sau întrerupere prevăzute în acest din urmă act normativ, fiind posibilă pentru motive temeinic justificate și repunerea în termenul de prescripție.

²⁰⁾ Cu privire la normele de procedură de drept internațional privat român, v. S. Zilberstein, *Procesul civil internațional*, Ed. Lumina Lex, București, 1994.

²¹⁾ Recent, într-o decizie de speță, Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 167-177 din Legea nr. 105/1992 în raport cu prevederile art. 16, 54, 20, coroborat cu art. 11, și art. 49 coroborat cu art. 24 din Constituție, precum și art. 6 par. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, statuând că «pe teritoriul României, executarea hotărârilor străine care nu sunt aduse la îndeplinire de bunăvoie de către cei obligați a le executa se încuviințează, astfel cum prevede art. 175 alin. 1 lit. b) din lege, dacă „dreptul de a cere executarea silită nu este prescris potrivit legii române”. Pe de altă parte, prevederile art. 6 par. 1 din convenție, care garantează dreptul persoanei de a-i fi examinată cauza într-un termen rezonabil, vizează celeritatea soluționării procesului, iar nu necesitatea stabilirii pentru toate procedurile procesuale a unor termene pentru exercitarea lor» (dec. nr. 29/2003, publicată în M. Of. nr. 131 din 28 februarie 2003).

²²⁾ V. pentru un caz recent de speță, C. Ap. București, s. IV civ., dec. nr. 407/2000 în *Culegere de practică judiciară în materie civilă 2000*, p. 350-354, nr. 74. „Conform art. 174 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 105/1992 – se arată în această decizie –, executarea hotărârii străine se încuviințează, cu respectarea condițiilor prevăzute de art. 167 din lege, dacă dreptul de a cere executarea silită nu este prescris potrivit legii române.

Potrivit art. 6 din Decretul nr. 167/1958 (în vigoare la data sesizării instanței – n.n.), dreptul de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executoriu se prescrie prin împlinirea unui termen de 3 ani, iar acest termen începe să curgă în conformitate cu dispozițiile art. 7 din decret, de la data când se naște dreptul de a cere executarea.

În cazul în care titlul îl reprezintă o hotărâre judecătorească pronunțată de o instanță străină, dreptul de a cere executarea silită se naște la data când acea hotărâre rămâne definitivă și, deci, susceptibilă de executare silită și nu la data când devine irevocabilă hotărârea de recunoaștere pe teritoriul României a efectelor hotărârii străine.

Aceasta, deoarece nu există nici un text de lege care să prevadă că, în cazul hotărârilor străine, este necesară mai întâi recunoașterea efectului lor pe teritoriul României și, abia apoi, obținerea încuviințării executării lor silită sau care să prevadă că termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea începe să curgă de la data devenirii irevocabile a unei hotărâri prealabile de necunoaștere a efectelor” (*ibidem*, p. 353).

Efectul prescripției dreptului de a cere executarea silită. a) Sistemul Decretului nr. 167/1958. Deși prescripția dreptului de a cere executarea silită a fost reglementată laolaltă cu prescripția dreptului la acțiune prin același act normativ, legiuitorul nu a prevăzut și efectul prescripției dreptului de a cere executare silită. S-a recurs, din această cauză, la prevederile art. 404 C. pr. civ. privitoare la prescripția hotărârilor judecătorești, potrivit cărora „o hotărâre judecătorească care nu s-a executat în timp de 30 de ani de la data sa nu se va mai putea executa și va pierde puterea lucrului judecat”. Prin urmare, efectul prescripției era dublu când titlul executoriu consta într-o hotărâre judecătorească: 1) stingerea dreptului de executare silită; 2) stingerea puterii de lucru judecat. O nouă acțiune rămânea deschisă dacă dreptul material la acțiune nu s-a stins între timp prin prescripție sau dacă era imprescriptibil (ex. dreptul la acțiunea în remediere). În acest caz, hotărârea judecătorească poate servi ca mijloc de probă, fără a putea împiedica o nouă judecată de fond²³⁾, cu riscul de a pronunța o altă soluție favorabilă părții adverse (debitorului).

²³⁾ Practica judiciară, inclusiv cea a instanței supreme a fost unanimă în această privință. Pentru exemplificare, merită a fi reproduse considerentele unei decizii a fostului Tribunal Suprem, în care se arătau următoarele: „În cazul în care soluția pronunțată într-un proces își pierde puterea lucrului judecat, prin repunerea în executare a hotărârii în următorii trei ani de la data rămânerii ei definitive, instanța, sesizată cu o nouă acțiune, are îndatorirea să lămurască, în mod temeinic și complet toate împrejurările de fapt, administrând în acest scop probele necesare, iar nu să se mărginească a reînvia soluția anterioară numai pe baza probelor administrate în primul proces” (TS, s. civ., dec. nr. 1183/1969, în *CD 1969*, p. 259 și RRD nr. 2/1970, p. 162). În același sens, v. TS, s. civ., dec. nr. 88/1971, în RRD nr. 8/1971, p. 160; Plen TS, dec. îndrumare nr. 4/1965 cu privire la termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a titlurilor executorii relative la drepturile reale, în *CD 1965*, p. 22-24.

O situație particulară a reprezentat-o *hotărârile de partaj*. După o practică ezitantă, chiar la nivelul instanței supreme, prin dec. de îndrumare nr. 3/1968 Plenul fostului Tribunal Suprem a dat următoarele îndrumări:

«1. Hotărârea de partaj rămasă definitivă constituie titlu executoriu și este susceptibilă de executare, indiferent dacă în acțiune s-a cerut sau nu predarea efectivă a bunului și chiar dacă instanța nu a dispus această predare. Ca atare, introducerea de către copărtaș a unei acțiuni în revendicare împotriva copărtașului care deține bunul atribuit și refuză a-l preda nu este necesară.

Executarea cu privire la predarea bunurilor împărțite poate fi cerută în termenul de prescripție de trei ani, prevăzut de art. 6 din D. nr. 167/1958.

2. Hotărârea de partaj nu este susceptibilă de executare în cazul când părțile declară în mod expres că nu solicită predarea bunurilor. În această situație, pentru ca partea care a obținut hotărârea să intre în posesia bunurilor atribuite și a căror predare i-a fost refuzată de ceilalți copărtași, este necesară introducerea unei acțiuni în revendicare. O atare hotărâre își păstrează puterea de lucru judecat, putându-se opune prescripția dreptului de a cere executarea numai cu privire la obligația de a plăti sulțe.» (Plen TS, dec. îndrumare nr. 3/1968, în *CD 1968*, p. 14). După această dată, instanțele s-au conformat acestei interpretări creatoare, făcând o distincție netă între *partea hotărârii de împărțeală care constată calitatea de copărtași a părților, masa partajabilă și cotele ce li se cuvin* – parte care nu-și pierde puterea de lucru judecat prin împlinirea prescripției, având caracter declarativ, și *partea din hotărâre care se referă la atribuirea bunurilor* și care, de asemenea, nu-și pierde autoritatea de lucru judecat, deoarece o dată ce proprietatea aparține unuia dintre foștii coindivizari, ca efect al partajului, dreptul acestuia subzistă chiar dacă nu s-a cerut punerea în posesiune; desigur, în cazul în care foștii coindivizari nu se află în posesiunea bunurilor atribuite prin hotărârea judecătorească, iar termenul de 3 ani prevăzut în art. 6 din D. nr. 167/1958, în care puteau să ceară executarea silită a expirat, cel interesat poate revendica bunurile de la cel ce le deține, dovedindu-și dreptul de proprietate prin hotărârea de împărțeală care i l-a recunoscut (v., în acest sens, TS, s. civ., dec. nr. 2223/1985, în *CD 1985*, p. 113). Dacă prin hotărârea de partaj s-a dispus și atribuirea unei *sulțe*, aceasta are caracterul unei creanțe născute prin însăși hotărârea de partaj, însă în privința ei nu joacă principiul efectului declarativ al partajului și, ca atare, acest drept se pierde prin prescripția de 3 ani prevăzută de art. 6 din D. nr. 167/1958 (TS, col. civ., dec. nr. 756/1966,

În cazul celorlalte titluri executorii, împlinirea prescripției stingea numai dreptul de executare silită, deoarece le lipsea caracterul jurisdicțional (ex., titlurile executorii notariale).

În anul 2000, în urma modificărilor și completărilor aduse Codului de procedură civilă prin OUG nr. 138/2000, art. 404 a primit o altă redactare, iar dispozițiile nou introduse privind prescripția dreptului de a cere executarea silită nu spun nimic în legătură cu pierderea puterii de lucru judecat a hotărârii judecătorești neexecutate în termenul de prescripție. Să fie vorba de o schimbare a concepției legiuitorului în această materie? Pentru a răspunde la această întrebare să vedem în ce constă efectul prescripției dreptului de a cere executarea silită în lumina actualei reglementări.

b) *Sistemul Codului de procedură civilă*. Conform art. 405 alin. 1 teza I, „*dreptul de a cere executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel*” (s.n.), în timp ce alin. 3 al aceluiași articol: „*prin împlinirea termenului de prescripție orice titlu executoriu își pierde puterea executorie*” (s.n.).

Noile dispoziții legale sunt, așadar, extrem de clare și categorice, excluzând orice dubii în privința concepției actuale a legiuitorului nostru. Desigur, rămâne de discutat opțiunea făcută de legiuitor și fundamentarea teoretică a acestei opțiuni, ceea ce reprezintă o problemă aparte asupra căreia ne vom opri când vom cerceta natura juridică a dreptului care face obiectul acestei prescripții²⁴⁾.

Prin urmare, în sistemul Codului de procedură civilă, prin împlinirea prescripției, *orice titlu își pierde puterea executorie* ca urmare a *stingerii dreptului de a cere executarea silită*. Acesta este efectul direct și imediat al prescripției dreptului de a cere executarea silită. El înseamnă că o dată ce a intervenit prescripția nu se mai poate proceda la punerea în executare a titlului executoriu, iar dacă totuși s-a pus în mișcare procedura executării silite, aceasta poate fi definitiv oprită la cererea debitorului formulată în cadrul unei contestații la executare.

Așa cum s-a remarcat, spre deosebire de vechea reglementare (art. 404 C. pr. civ. coroborat cu art. 6 din D. nr. 167/1958), nu se mai spune nimic despre pierderea puterii de lucru judecat a hotărârii care nu a fost executată înăuntrul termenului de prescripție. Această omisiune nu este însă întâmplătoare, deoarece dacă sub imperiul reglementării anterioare era nevoie să se obțină o nouă hotărâre, dacă dreptul material la acțiune nu se prescrisese, în prezent este nevoie, într-o opinie, doar de pornirea din nou a procedurii pentru constituirea titlului executoriu, hotărârea, care reprezintă și un înscris autentic, păstrându-și valabilitatea, în timp ce, într-o altă opinie, dacă titlul executoriu este o hotărâre, iar dreptul la acțiune în sens material nu s-a prescris ori este imprescriptibil, partea interesată are posibilitatea de a obține un nou titlu executoriu, având însă nevoie de o nouă hotărâre, pe care o va obține într-un nou proces²⁵⁾, în care se va prevala de aspectul pozitiv al hotărârii pronunțate în

în CD 1966, p. 153). Pentru alte aplicații practice, v.: TS, s. civ., dec. nr. 1294/1979, în CD 1979, p. 293-295; *idem*, dec. nr. 1098/1982, în CD 1982, p. 188-193 (asupra acestei decizii remarcabile va trebui să revenim).

În sfârșit, *precizăm* că hotărârile judecătorești date în acțiunile în constatare (Plen TS, dec. îndr. nr. 4/1961, *cit. supra*), precum și orice alte hotărâri susceptibile de executare silită nu-și pierd puterea lucrului judecat. Cf. A.Hilsenrad, *În legătură cu prescripția executării și autoritatea lucrului judecat*, *cit. supra*, p. 102-103.

²⁴⁾ V. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 78.

²⁵⁾ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 217.

primul proces²⁶). S-a voit astfel ca un litigiu definitiv judecat să nu mai poată fi redeschis, chiar dacă s-a împlinit termenul de prescripție extinctivă, deoarece efectul autorității de lucru judecat este o calitate intrinsecă a hotărârii judecătorești, distinct de forța executorie. În consecință, un drept definitiv recunoscut nu mai poate fi niciodată pus în discuție, indiferent de caracterul executoriu sau neexecutoriu al hotărârii. Se evită în felul acesta și riscul pronunțării unor hotărâri contradictorii, care nu putea fi înlăturat în eventualitatea unui nou proces având drept obiect obținerea altui titlu executoriu.

Cât privește dreptul subiectiv civil consacrat sau cuprins în titlul executoriu, prin împlinirea prescripției dreptului de a cere executarea, realizarea lui silită, acesta devine lipsit de sancțiune, neputând fi realizat decât prin executarea de bunăvoie a obligației de către debitor²⁷). Așadar, prescripția dreptului de a cere executarea silită nu împiedică executarea voluntară a obligației de către debitor. Aceasta rezultă neîndoielnic din prevederile art. 20 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958, potrivit cărora „debitorul care a executat obligația după ce dreptul la acțiune al creditorului s-a prescris, nu are dreptul să ceară înapoierea prestației, chiar dacă la data executării nu știa că termenul prescripției era împlinit”. Deși textul citat se referă numai la prescripția „dreptului la acțiune în sens material”, *mutatis mutandis*, el este aplicabil și în cazul prescripției dreptului de a cere executarea silită²⁸).

c) Consecințele juridice ale prescripției dreptului de a cere executarea silită. Din cele ce precedă rezultă că *patru* sunt principalele consecințe juridice ale stingerii prin prescripție a dreptului de a cere executarea silită și anume:

1) *stingerea forței executorii a titlului executoriu*; dacă însă dreptul material la acțiune nu este încă prescris – deoarece dreptul la acțiune este imprescriptibil extinctiv sau se stinge într-un termen mai lung de prescripție (ex., dreptul la acțiunea confesorie de uzufruct sau de servitute) –, cel interesat poate obține un nou titlu executoriu, în condițiile legii; dacă prin împlinirea prescripției se stinge și autoritatea de lucru judecat a hotărârii judecătorești ce

²⁶) G. Boroș, *op. cit.* (2003), p. 114-115. *Contra* Mihaela Tăbărcă, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 516. După acest din urmă autor, «împrejurarea că legiuitorul actual nu a mai prevăzut că hotărârea neexecutată pierde, la împlinirea termenului de prescripție, și puterea de lucru judecat (așa cum o prevedea în mod expres art. 404 în vechea reglementare) nu poate conduce, în opinia noastră, la o altă concluzie. De vreme ce în condițiile art. 18 din Decretul nr. 167/1958 instanța judecătorească este obligată ca, din oficiu, să cerceteze dacă dreptul la acțiune sau la executarea silită este prescris, înseamnă că în momentul în care se constată împlinită prescripția executării nu se mai poate îndeplini nici un act de executare și „mai mult, când constată că a intervenit prescripția dreptului de a cere executarea silită, organul competent nu mai poate elibera nici titlul executoriu.” (S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Lumina Lex, 2001, p. 215). În aceste condiții, cererea de investire cu formulă executorie va fi respinsă. Dacă s-ar considera că hotărârea își păstrează puterea de lucru judecat, în cazul în care s-ar introduce o nouă acțiune pentru că nu s-a împlinit și prescripția dreptului la acțiune, aceasta ar fi penalizată prin invocarea excepției puterii de lucru judecat» (*ibidem*).

²⁷) De asemenea, în caz de promisiune de a plăti sau executa obligația cuprinsă în titlul executoriu stins prin efectul prescripției beneficiarul promisiunii dobândește un nou drept la acțiune ce poate fi exercitat în termenul de prescripție prevăzut de lege. Cu privire la efectul prescripției extinctive, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 367 și urm.

²⁸) V., în acest sens, și D. Rizeanu, *Termenul de prescripție a dreptului de a cere executare silită, în temeiul unui titlu executoriu relativ la drepturi reale*, în RRD nr. 3/1967, p. 102; T. reg. Bacău, dec.nr. 150/1966 în RRD 9/1968, p. 163 (cu notă de Al. Velescu).

constituie titlu executoriu²⁹⁾, în noul proces pârâtul se va putea apăra punând din nou în discuție însuși fondul dreptului³⁰⁾, producând în instanță probe noi sau care n-au fost, din diverse motive (pierderea chitanței, liberatorii, de ex.), depuse în primul proces și având astfel șansa de a obține câștig de cauză, chiar dacă inițial pierduse procesul³¹⁾.

2) *supraviețuirea dreptului subiectiv material, substanțial, ca și a obligației corelative*; prin împlinirea termenului de prescripție, titlul executoriu își pierde puterea executorie și, prin urmare, obligația cuprinsă în titlu nu mai poate fi adusă la îndeplinire în mod silit, dar poate fi executată de bunăvoie de către debitor; o asemenea executare este perfect valabilă

²⁹⁾ V., în acest sens, Mihaela Tăbărcă, *op. cit.*, p. 516; *Contra*: S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 217; G. Boroș, *op. cit.* (2003), p. 114-115.

³⁰⁾ Discuția se pune numai în cazul hotărârilor judecătorești declarative de drepturi, nu și în cazul celor translativ sau constitutive de drepturi, deoarece în aceste din urmă situații, pierderea puterii de lucru judecat nu afectează dreptul dobândit, care poate fi valorificat într-un nou proces, dacă dreptul material la acțiune nu este prescris (în asemenea cazuri, hotărârea judecătorească va putea servi ca mijloc de probă a dreptului subiectiv încălcat de pârât).

Chiar în cazul hotărârilor declarative de drepturi (ex. hotărârile de partaj) în practica judiciară s-a decis că partea din hotărâre care constată calitatea de copartaj, masa de împărțit și drepturile fiecăruia copărtaș asupra bunurilor atribuite în natură nu-și pierde puterea de lucru judecat prin expirarea termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită (cf. *supra*, hotărârile judecătorești precitate).

Rezultă că practic, în cazul hotărârii pronunțate într-o acțiune în realizare de drepturi s-ar impune o distincție între *completarea* dreptului subiectiv pretins, neatinsă direct de efectul prescripției și partea din hotărâre prin care instanța *obligă* pe pârât să execute obligația corespunzătoare dreptului contestat sau încălcat, care și-ar pierde puterea de lucru judecat o dată cu prescripția dreptului de a cere executarea silită. În această optică, într-o nouă acțiune, având ca obiect realizarea acestui drept, pârâtul n-ar mai putea pune în discuție fondul dreptului pentru cauze anterioare primei judecăți, ceea ce principal ar rămâne totuși discutabil. (Cu privire la semnificația pierderii puterii lucrului judecat al unei hotărâri, v. *infra*, nota următoare).

³¹⁾ *Ce înseamnă practic că hotărârea judecătorească își pierde puterea lucrului judecat?* Așa cum excelent s-a arătat în literatura de specialitate, aceasta înseamnă că: „atunci când, în principiu, dreptul la acțiune nu se stinge, sau, luându-se în considerare termenele pentru uzucapiune, s-ar putea stinge prin termene lungi, după prescripția executării, părțile pot introduce acțiuni noi. Hotărârea obținută în procesul anterior nu mai poate fi opusă cu putere de lucru judecat ci, așa cum se arată în considerentele deciziei (dec. îndrumare nr. 4/1965 cu privire la termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a titlurilor executorii relative la drepturile reale, – n.n.), poate să fie folosită doar ca mijloc de probă.

Aceasta nu înseamnă că instanța care va judeca noul proces va fi legată de constatările și concluziile care se desprind din hotărârea pronunțată în primul proces. Ea va putea administra probe noi, la propunerea părților sau din propria sa inițiativă, dacă le va considera necesare sau va administra din nou probele folosite în primul proces. Ea poate folosi însă și constatările care se desprind din prima hotărâre, bazate pe probele administrate în primul proces, mai ales, atunci când acele probe nu mai există, ca de pildă când martorul a murit sau lucrul a pierit.

Să presupunem că proprietarul unui imobil a obținut câștig de cauză într-o acțiune în revendicare și nu execută timp de 3 ani hotărârea. El nu va mai putea cere executarea ei și nici nu se va mai prevala, împotriva posesorului pârât în acțiune, de dreptul său constat prin hotărâre. Dar, atât timp cât posesorul nu a dobândit proprietatea imobilului prin uzucapiune, el va putea să-l cheme din nou în judecată prin (*pentru* – n.n.) obținerea unui titlu executoriu nou. Aceeași soluție este valabilă în cazul când copărtașii unui imobil nu au executat timp de 3 ani hotărârea de partaj și în alte situații asemănătoare”. (A. Hilsenrad, *În legătură cu prescripția executării și autoritatea lucrului judecat*, cit. *supra*, p. 102). Precizăm că, în doctrină, s-a formulat și opinia în sensul că „prescripția dreptului de a cere executarea silită nu poate răpi și puterea lucrului judecat care, după părerea noastră, supraviețuiește împlinirii prescripției dreptului la acțiune” (D. Pașalea, *Prescripția extinctivă*, în JN nr. 2/1960, p. 306), însă această părere a rămas izolată sub imperiul D. nr. 167/1958.

(art. 20 alin. 1 din D. nr. 167/1958), nefiind permisă „întoarcerea” executării, adică restituirea ori „repetarea” (art. 1092 C. civ.), ci pe calea unei acțiuni întemeiate pe plata nedatorată sau pe restituirea îmbogățirii fără justă cauză (*actio de in rem verso*), ceea ce echivalează cu protecția dreptului subiectiv doar pe această cale, *defensivă*, a excepției de inadmisibilitate a restituirii³²⁾;

3) *supraviețuirea dreptului material la acțiune ori de câte ori este imprescriptibil sau prescriptibil într-un termen mai lung de prescripție*; stingerea dreptului de a cere executarea silită – drept distinct de dreptul la acțiune în sens material – nu implică eo ipso și stingerea dreptului material la acțiune, care se stinge independent, din cauze proprii. În cazul în care dreptul material la acțiune este prescriptibil extinctiv, prescripția dreptului de a cere executarea silită duce la stingerea prin prescripție și a dreptului material la acțiune numai atunci când termenul de prescripție a dreptului la acțiune în sens material este mai mic sau egal cu termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită³³⁾; dimpotrivă, dacă termenul de prescripție a dreptului la acțiune în sens material este mai lung și nu este împlinit la data stingerii dreptului de a cere executarea silită³⁴⁾, titularul dreptului material la acțiune poate deschide un nou proces pentru obținerea unui alt titlu executoriu, prima hotărâre păstrându-și valabilitatea (cf. opinia dlui Boroș) sau servind doar ca înscris probator (cf. opinia D-rei Mihaela Tăbârcă).

4) *imprescriptibilitatea dreptului la acțiune în sens procesual*; aceasta înseamnă că, deși s-a împlinit termenul de prescripție extinctivă, beneficiarul titlului executoriu poate, pe de o parte, să sesizeze instanța de executare pentru a contesta împlinirea prescripției dreptului de a cere executarea silită când organul de executare refuză executarea titlului sau pentru a solicita repunerea în termen, iar, pe de altă parte, să sesizeze instanța pentru obținerea unui nou titlu executoriu, dacă dreptul material la acțiune nu este prescris; dacă n-ar avea această posibilitate, nu s-ar putea verifica – jurisdicțional – dacă prescripția este sau nu împlinită, cum am arătat cu o altă ocazie³⁵⁾, această consecință se poate întemeia, în prezent, și pe

³²⁾ Plata trebuie să fie benevolă, iar nu silită. Dacă plata parțială a debitorului s-a făcut prin reținere din salariul debitorului, ca urmare a popririi înființate de unitatea creditoare, iar nu la cererea expresă (sau cu acordul expres) a debitorului, nu constituie o plată voluntară, ci *forțată*, izbită de nulitate și supusă restituirii. (Al. Velescu, *notă* la dec. civ. nr. 150/1966 a T. reg. Bacău, *cit supra*, în RRD nr. 9/1968, p. 165).

³³⁾ De exemplu, acțiunile posesorii se prescriu în termen de 1 an (art. 674 C. pr. civ.), pe când acțiunile personale (în pretenții) se prescriu, de regulă, în termen de 3 ani (art. 3 din D. nr. 167/1958). Prin urmare, dacă, de exemplu, hotărârea judecătorească dată într-o cerere posesorie nu este executată în termen de 10 ani (art. 405 alin. 1 teza a doua C. pr. civ.), partea care câștigase procesul nu va mai putea formula o nouă acțiune posesorie, care prin ipoteză este prescrisă, ci va putea recurge numai la o acțiune petitorie, prescriptibilă sau imprescriptibilă, după caz (acțiunea petitorie prescriptibilă trebuie formulată în termenul de prescripție prevăzut de lege, care, după împrejurări, poate fi sau nu împlinit la data împlinirii termenului de prescripție de 10 ani privind dreptul de a cere executarea silită).

³⁴⁾ Spre exemplu, dreptul la acțiunea confesorie de servitute se prescrie în termen de 30 de ani (art. 1890 C. civ.), pe când dreptul de a cere executarea silită a aceluiași drept se prescrie în termen de 10 ani (art. 405 alin. 1 teza a doua C. pr. civ.). Din această cauză, se poate întâmpla ca, la împlinirea prescripției dreptului de a cere executarea silită, dreptul material la acțiune să nu fie stins, caz în care titularul său poate introduce o nouă acțiune, desigur, ce poate fi însă paralizată de pârât prin excepția prescripției achizitive, dar această din urmă posibilitate reprezintă o chestiune cu totul distinctă.

³⁵⁾ V. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 18.

art. 21 din Constituție (accesul liber la justiție)³⁶⁾.

d) *Principiile efectului prescripției dreptului de a cere executarea silită*. Problema care s-a pus în doctrină, ca și în jurisprudență, în ce privește efectul prescripției în dreptul procesual civil este aceea de a ști dacă cele două principii aplicabile efectului prescripției în dreptul civil – 1) odată cu stingerea dreptului la acțiune privind un drept principal se stinge dreptul la acțiune privind dreptul accesoriu (art. 1 din D. nr. 167/1958) și 2) în obligațiile cu executare succesivă, pentru fiecare prestație curge o prescripție distinctă (art. 12 din D. nr. 167/1958) – sunt aplicabile ori nu și efectului prescripției dreptului de a cere executarea silită.

Considerăm că, în lipsa unor prevederi proprii în această privință, cuprinse în Codul de procedură civilă, cele două principii trebuie aplicate și prescripției dreptului de a cere executarea silită. Soluția se întemeiază atât pe rolul de „drept comun” pe care îl are dreptul civil și față de dreptul procesual civil, cât și pe argumentul identității de rațiune: *ubi eadem est ratio, eadem lex esse debet*.

De altfel, jurisprudența noastră a avut prilejul să se pronunțe în această privință dând un răspuns afirmativ în ambele cazuri. Precizăm însă că raportate la materia prescripției dreptului de a cere executarea silită, cele două principii amintite trebuie adaptate în mod corespunzător, neputând fi aplicate *tale quale*. Prin urmare, ele trebuie înțelese în felul următor:

1) *o dată cu stingerea dreptului de a cere executarea silită privind un drept principal se stinge și dreptul de a cere executarea silită privind un drept accesoriu* (art. 1 alin. 3 din D. nr. 167/1958)³⁷⁾;

2) *în obligațiile cu executare succesivă cuprinse în titlul executoriu, pentru fiecare prestație curge o prescripție distinctă* (art. 12 din D. nr. 167/1958)³⁸⁾; prin urmare, când debitorul este obligat la prestații succesive cum sunt prestațiile lunare cu titlu de pensie de întreținere³⁹⁾, chirii, rente, despăgubiri civile periodice pentru vătămarea integrității corporale sau deces

³⁶⁾ Stingerea prin prescripție a dreptului de a cere executarea silită poate avea și alte implicații juridice. Astfel, în practica judiciară s-a decis că, în conformitate cu prevederile art. 29 alin. 1 al Legii nr. 64/1995 privind reorganizarea judiciară și a falimentului, poate cere tribunalului deschiderea procedurii numai creditorul care posedă o creanță certă, lichidă și exigibilă. Nu îndeplinește însă cerințele legale creanța care nu este exigibilă datorită împlinirii termenului prescripției dreptului de a cere executarea silită (C. Ap. Cluj, s. com. și de cont. adm., dec. nr. 655/2000 în *Bul. jur.* 2000, vol. II, p. 173-174).

³⁷⁾ Astfel, în practică s-a decis că, din moment ce executarea debitului consemnat în titlul executoriu, constituit printr-o hotărâre judecătorească, este prescrisă, și acțiunea privind reactualizarea creanței cu rata inflației sau dobânzile, ca drepturi accesorii, este prescrisă (C. Ap. Pitești, dec. nr. 137/R/C/1999 în *Jurisprudența* 1999, p. 209, nr. 134).

³⁸⁾ V., în acest sens, și Gr. Porumb, *Teoria generală a executării silite și unele proceduri speciale*, Ed. Științifică, București, 1974., p. 151. *Contra* I. Leș, *Notă la dec. civ. nr. 243/1986 și 867/1986 ale TJ Sibiu*, în *RRD* nr. 1/1988, p. 50-51, *DI*. Leș consideră că temeiul juridic al soluției potrivit căreia pentru fiecare prestație datorată periodic curge o prescripție deosebită îl constituie nu art. 12 din D. nr. 167/1958, care se aplică doar prescripției „dreptului la acțiune”, ci – *illo tempore* – dispozițiile art. 7 alin. 1 ale aceluiași decret, conform cărora „prescripția începe să curgă de la data când se naște (...) dreptul de a cere executarea silită”, adică, în asemenea cazuri, de când sumele datorate devin „exigibile” (s.n.). Chiar dacă am admite această motivare, adică incidența prevederilor art. 7 din D. nr. 167/1958, iar, în prezent, ale art. 405 alin. 1 C. pr. civ., temeiul juridic indicat este însă eronat, întrucât ar trebui invocate dispozițiile alin. 3 al art. 7, din moment ce în speță era vorba de despăgubiri civile periodice plătibile lunar, adică de creanțe afectate de un termen suspensiv, caz în care prescripția începe să curgă la data când a „expirat termenul”.

³⁹⁾ TS, col. civ., dec. nr. 226/1961, în *CD 1961*, p. 370.

cauzate prin fapte ilicite⁴⁰⁾ etc., pentru fiecare din aceste prestații curge o prescripție distinctă, de la data când a devenit exigibilă.

e) *Modul de aplicare a prescripției dreptului de a cere executarea silită*. Prin împlinirea termenului de prescripție, orice titlu executoriu își pierde puterea executorie (art. 405 alin. 3 C. pr. civ.). Rezultă că prescripția operează *de drept*, iar nu în temeiul unei hotărâri judecătorești, respectiv a unei hotărâri pronunțate de instanța de executare, care numai *constată* (nu dispune) stingerea prin prescripție a dreptului de a cere executarea silită.

Aplicarea, mai exact, constatarea prescripției se face, în principiu, din *oficiu*⁴¹⁾, dar numai de către instanța de executare⁴²⁾. Nu este necesară o cerere specială a părții interesate de constatarea a prescripției extinctive. Debitorul urmărit poate invoca prescripția numai pe calea *contestăției la executare*, în afară de cazul când executarea silită nu a fost pornită, când poate formula și o acțiune în constatarea prescripției dreptului de a cere executarea silită⁴³⁾.

În legătură cu „excepția” de prescripție ridicată de debitorul urmărit pe calea contestăției la executare, problema extrem de delicată care se ridică este cea a termenului sau momentului limită până la care prescripția poate fi invocată. Într-adevăr, spre deosebire de vechea reglementare, în care contestația la executare putea fi formulată cât timp dura executarea (art. 403 alin. 1 C. pr. civ. vechi), în prezent, contestația poate fi făcută de debitor în termen de *15 zile* de la data când a primit somația ori a luat cunoștință de primul act de executare, în cazurile în care nu a primit somația sau executarea se face fără somație (art. 401 alin. 1 lit. c) C. pr. civ. nou). Credem însă că prescripția poate fi invocată *oricând* în timpul executării și chiar în recursul formulat împotriva hotărârii prin care s-a soluționat contestația la executare, deoarece este vorba de o nulitate de ordine publică a actelor de executare făcute în lipsa unui titlu executoriu care și-a pierdut puterea executorie⁴⁴⁾. Or, dacă instanța de executare

⁴⁰⁾ TJ Sibiu, dec. civ. nr. 243/1986 și nr. 867/1986, în RRD nr. 1/1988, p. 47-49 (cu notă de I. Leș). Într-una din spețe, instanța citată a decis că principiul potrivit căruia dreptul de a cere executarea silită în temeiul unui titlu executoriu se prescrie în termen de trei ani, iar hotărârea pronunțată pierde și puterea de lucru judecat nu își găsește aplicare în cazul în care obligația debitorului privește prestații periodice datorate creditorului ca urmare a unui fapt ilicit – de vătămare a integrității corporale (dec. nr. 243/1986, *ibidem*, p. 47).

⁴¹⁾ Soluția se sprijină pe art. 18 din D. nr. 167/1958. V., în acest sens, S. Silberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 216; G. Boroi, *op. cit.*, p. 112. În sensul că, atunci când titlul executoriu nu este o hotărâre judecătorească, instanța de fond nu este obligată să invoce din oficiu prescripția creanței și a titlului executoriu, asemenea apărare putând fi invocată pe calea contestației la executare, v. totuși T. Sibiu, dec. civ. nr. 529/2000 în Dreptul nr. 2/2003, p. 238 (cu două *note critice* de B. Diamant, V. Lunceanu, și respectiv, V. Pătulea, autori care în mod eronat consideră că prevederile art. 1841 C. civ. ar fi fost abrogate prin D. nr. 167/1958, caz în care ar trebui să admitem că uzucapiunea poate fi opusă și din oficiu de către instanță).

⁴²⁾ După părerea noastră, organele de executare nu pot aplica prescripția, chiar dacă constată că termenul de prescripție este împlinit, deoarece prescripția extintivă constituie un incident procedural, care trebuie rezolvat doar de instanță având un caracter contencios. Pentru un alt punct de vedere, v. autorii citați în nota precedentă.

⁴³⁾ V., în acest sens: TS, s. civ., dec. nr. 1998/1975 în RRD nr. 1/1977, p. 47 (cu *notă* de E. Iliescu); T. reg. Iași, dec. civ. nr. 609/1966, în RRD nr. 2/1968, p. 121 (cu *notă critică* de N.M. Dogaru, M. Bârcă). Dacă partea interesată, în speță, debitorul urmărit, are deschisă calea contestației la executare, acțiunea în constatarea este inadmisibilă (art. 111 C. pr. civ.) – TS, col. civ., dec. civ. 1629/1967, în *CD 1967*, p. 280.

⁴⁴⁾ Reamintim că art. 1842 C. civ. prevede că prescripția poate fi opusă în cursul unei instanțe, până în momentul când curtea de apel (instanța de apel, – n.n.) va pronunța decizia sa definitivă, asupra căreia nu mai poate reveni după lege, afară numai de cazul când cel în drept a o opune ar trebui să se prezume, după

poate invoca din oficiu prescripția dreptului de a cere executarea silită, în tot cursul executării silită, *a fortiori*, partea direct interesată trebuie să aibă același drept.

§2. Natura juridică a dreptului de a cere executarea silită

Prescripția dreptului material la acțiune și prescripția dreptului de a cere executarea silită. a) *Precizări prealabile.* În sistemul Decretului nr. 167/1958, care reglementează „prescripția dreptului la acțiune”, găsim și câteva dispoziții exprese referitoare la „prescripția dreptului de a cere executarea silită” (art. 6, art. 7 alin. 1, art. 16 alin. 2, art. 18 și 19).

Până la intrarea în vigoare a Decretului nr. 167/1958, prescripția era tratată în Codul civil împreună cu prescripția achizitivă (art. 1837-1916), art. 1837 prevăzând că „prescripția este un mijloc de a dobândi proprietatea sau de a se libera de o obligație, sub condițiile determinate prin această lege”, în timp ce Codul de procedură civilă conținea o dispoziție generală cu privire la prescripția executării hotărârilor judecătorești, respectiv art. 404 potrivit căruia: „o hotărâre de la data sa, nu se va mai putea executa și va pierde puterea lucrului judecat”.

În lumina prevederilor Decretului nr. 167/1958, s-au conturat în doctrină și jurisprudență două teze diametral opuse, pornind de la folosirea în cuprinsul aceluiași act normativ a două sintagme diferite: „dreptul la acțiune” și „dreptul de a cere executare silită”. Prima teză consideră că „dreptul de a cere executarea silită” este o componentă sau formă de manifestare a dreptului la acțiune în sens material, în timp ce o altă teză devenită dominantă, pe baza aceluiași dispoziții legale, susține, dimpotrivă, că decretul face o distincție netă între prescripția dreptului material la acțiune și prescripția dreptului de a cere executarea silită. Urmare a acestei din urmă concepții, Noul Cod de procedură civilă în redactarea dobândită prin OUG nr. 138/2000 cuprinde și o reglementare distinctă a prescripției dreptului de a cere executarea silită (art. 405-405³), care se completează cu prevederile Decretului nr. 167/1958, considerat ca fiind dreptul comun în materia prescripției extinctive. Se pare, așadar, că teza care susține existența a două prescripții deosebite, cu termene și obiecte diferite, a reușit să se impună, cel puțin formal. Cu toate acestea, nu este lipsit de interes ca înainte de a cerceta natura juridică a prescripției dreptului de a cere executarea silită să prezentăm, pe scurt, cele două teze aflate în conflict, cu atât mai mult cu cât noțiunile de „drept la acțiune” și „drept de a cere executarea silită” rămân încă neclare, insuficient de cristalizate, chiar nebuloase.

Prima teză, care promovează o concepție monistă asupra dreptului la acțiune în sens material, a fost fundamentată de Mihail Eliescu, în timp ce o a doua teză, diametral opusă, care promovează o altă concepție, de factură dualistă, în privința dreptului la acțiune, a fost elaborată de Arthur Hilsenrad. Să vedem în continuare conținutul celor două teorii aflate în conflict.

b) *Teoria monistă a profesorului Mihail Eliescu.* În celebrul studiu din 1956, consacrat problemelor privitoare la prescripția extinctivă în lumina unei viitoare reglementări legale, eminentul civilist, abordând chestiunea efectelor prescripției extinctive, scria următoarele: «Ceea ce se stinge prin prescripție este dreptul la acțiune în sens material, cu alte cuvinte,

împrejurări că a renunțat la dânsa. De asemenea, trebuie amintite și prevederile art. 1843 C. civ., conform cărora creditorii și orice altă persoană interesată, pot să opună prescripția câștigată debitorului sau codebitorului lor, chiar și dacă acel debitor sau codebitor renunță la dânsa.

putința de a exercita un drept, împotriva pârâtului, spre a obține, cu ajutorul justiției, executarea silită a obligației corelative (...).

Tot în relația cu problema determinării obiectului prescripției extinctive, trebuie să amintim art. 404 C. proc. civ. român, care prevede că dreptul de a executa o hotărâre judecătorească se prescrie prin 30 de ani.

Acest text (...) ridică problema dacă dreptul de a obține executarea constituie un drept la acțiune, care se prescrie ca atare, sau dacă constituie un drept deosebit de acesta, prescripția stingând, în afară de dreptul la acțiune, și dreptul de a executa o hotărâre. (...)

În dreptul român însă executarea silită se efectuează, în principiu, la cererea părții interesate prin mijlocirea instanțelor judecătorești. Ea și-a păstrat caracterul de drept la acțiune.

Câtă vreme executarea silită este lăsată în sarcina instanțelor jurisdicționale, actele de executare silită sunt acte de jurisdicție, iar nu acte administrative.

De altfel, de vreme ce dreptul la acțiune în înțeles material este – după cum am văzut – dreptul unei persoane de a obține satisfacerea pretențiilor sale prin constrângere, procedura în fața instanței judecătorești sau a organului de arbitraj pentru a obține o hotărâre și aceea a executării silite a acestei hotărâri, sunt fazele succesive ale procesului, două faze „ale acțiunii civile integrale, ale acțiunii considerate în destinația și plenitudinea sa”. „Acțiunea civilă și execuțiunea civilă nu formează două instituții diferite, ci două părți distincte ale aceleiași instituții, și anume ale acțiunii civile concepută ca un întreg de mijloace legale destinate realizării dreptului subiectiv”. [E. Herovanu, *Teoria execuțiunii silite*, București, 1942, p. 39 și 41].

Dreptul material, recunoscut prin hotărâre, nu suferă nici o prefacere esențială prin pronunțarea acesteia. Vechea obligație subzistă, cu toate accesoriile ei: privilegii, gaj, sancțiuni prestabilite etc.

Ceea ce se modifică este dreptul la acțiune. Acest drept, sub prima sa formă, aceea de acțiune în obligare sau condamnare, fiind consumat prin exercitarea lui, este înlocuit, de la data rămânerii definitive a hotărârii, prin dreptul la acțiune, sub a doua sa formă, aceea de acțiune în executare.

Dar executarea silită, întocmai ca și o acțiune în constatare sau obligare, este o cale legală pentru protecțiunea dreptului subiectiv și realizarea lui prin constrângere, fiind desemnată de unii autori sub denumirea de acțiune în executare sau executorie. Dreptul la acțiune, în sens material, comportă așadar două forme deosebite care, totodată, sunt două faze succesive: aceea a dreptului la acțiunea în obligare sau condamnare și aceea a dreptului la acțiunea în executare. Pășind de la o formă sau fază, la cealaltă, nu ieșim din câmpul dreptului la acțiune și, prin urmare, când afirmăm că ceea ce prescripția stinge, prin împlinirea termenului, este dreptul la acțiune în sens material, ne referim nu numai la dreptul la acțiune în obligare, sau condamnare, dar și la dreptul la acțiunea în executare»⁴⁵⁾.

⁴⁵⁾ M. Eliescu, *Unele probleme privitoare la prescripția extinctivă, în cadrul unei viitoare reglementări legale*, scj nr. 1/1956, p. 234-237. Același autor mai adăuga, într-un alt context (discuția privind efectul întreruperii prescripției), că „în cazul în care prescripția se întrerupe printr-o hotărâre rămasă definitivă (...) dreptul la acțiune trece dintr-o fază într-alta; el încetează de a avea forma cu care se înfățișa înainte de întrerupere, pentru a îmbrăca o formă nouă; el suferă o intervertire, în înțelesul că dreptul la acțiunea în condamnare, nemaiavănd obiect, se preface în dreptul la acțiunea în executare. Această prefacere a formei, în care se exprimă dreptul la acțiune, în înțeles larg, îndreptățește – credem – pe legiuitor să prevadă un termen special pentru prescrierea dreptului la acțiunea în executare” (p. 282).

Concepția potrivit căreia dreptul material la acțiune în sens larg cuprinde sau îmbracă și dreptul de a cere executarea silită a fost îmbrățișată de alți autori, care s-au străduit să demonstreze că întrucât executarea silită este o parte integrantă a acțiunii civile „*prescripția dreptului la acțiune îmbrățișează și prescripția dreptului de a cere executarea silită*”⁴⁶⁾.

c) *Teoria dualistă a lui Arthur Hilsenrad*. Respingând opinia lui Mihail Eliescu (și E. Herovanu) că executarea silită este o parte integrantă a acțiunii, pe motiv că nu este o activitate de judecată propriu-zisă, instanța supraveghind numai activitatea organelor de executare, Arthur Hilsenrad – un reputat procedurist – considera că, dimpotrivă, „prescripția dreptului de a cere executarea silită este ceva cu totul distinct de prescripția dreptului la acțiune. Executarea silită nu este o parte integrantă a acțiunii, ci o parte a procesului civil, ultima sa fază, necesară numai când titlul executor obținut în temeiul acțiunii nu este executat de bună voie. De aceea, s-au și prevăzut două prescripții cu totul distincte care operează succesiv, mai întâi prescripția dreptului la acțiune, partea interesată având un termen pentru introducerea și judecarea acțiunii, iar, apoi, după ce a obținut un titlu executor, un nou termen pentru a cere punerea sa în executare silită, dacă o atare măsură mai este necesară”⁴⁷⁾.

Același autor, cu altă ocazie, abordând problema termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a titlurilor executorii obținute în materia drepturilor reale⁴⁸⁾, arătând

⁴⁶⁾ Gr. Porumb, *Cu privire la dreptul de a cere executarea silită*, cit. supra, p. 63. În același sens, v. și D. Pașalega, *Prescripția extinctivă* (I), în JN nr. 1/1960, p. 71; T. Gradea, *op. cit.*, p. 439, nota 9; acest din urmă autor arată, în nota de subsol, că „dreptul la acțiune și dreptul de a cere executarea silită sunt numai două faze, două forme de manifestare a dreptului la acțiune în sens material, adoptând cu aceasta opinia lui M. Eliescu. Într-adevăr, de vreme de acceptăm ideea că dreptul la acțiune în sens material este dreptul de a cere executarea unei obligații prin intermediul organelor de stat, drept garantat tocmai prin posibilitatea de a fi executat în mod silit, trebuie să acceptăm și ideea, că execuția silită este una dintre formele de manifestare ale acestui drept la reținere în sens material, chiar dacă, până în cele din urmă, execuția silită nu mai este necesară. Numai în acest fel, se poate ajunge la o înțelegere dialectică deplină a noțiunii de drept la acțiune în sens material, noțiune ce nu poate fi ruptă de garanția realizării sale și anume de dreptul de a cere execuția silită prin intermediul organelor de stat” (*ibidem*).

⁴⁷⁾ A. Hilsenrad, *Despre noua reglementare a prescripției extinctive*, L.P. nr. 8/1958, p. 27.

⁴⁸⁾ Reamintim că, sub imperiul D. nr. 167/1958, în condițiile existenței art. 21, care statua că „dispozițiile decretului de față nu se aplică dreptului la acțiune privitor la drepturile de proprietate, uzufruct, uz, habitațiune, servitute și superficie”, a fost viu disputată chestiunea dacă prevederile art. 6 din decret (“Dreptul de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executor se prescrie prin împlinirea unui termen de 3 ani”) sunt sau nu aplicabile și în privința titlurilor executorii emise în materia drepturilor reale. Într-o opinie, s-a susținut că prevederile art. 21 din decret trebuie interpretate în sens larg, ca excluzând atât termenul de prescripție a dreptului la acțiune, cât și a termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită, aplicându-se în acest din urmă caz termenul de 30 de ani prevăzut de art. 404 C. pr. civ. (D. Pașalega, *op. cit.*, p. 70; T. Gradea, *op. cit.*, p. 441; Gr. Porumb, *op. cit.*, p. 58); în altă opinie, majoritară, s-a susținut teza potrivit căreia art. 21 exclude numai aplicarea termenului de prescripție de 3 ani prevăzut de art. 3, nu și a termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită prevăzut de art. 6 din decret (cf. A. Hilsenrad, *op. cit.*, 1958, p. 27-28).

Finalmente, controversa a fost tranșată – cel puțin din punct de vedere practic – de către Plenul fostului Tribunal Suprem, care a statuat că „dreptul de a cere executarea silită a titlurilor executorii, privind drepturile de proprietate cu uzufruct, uz, abitațiune, servitute și superficie, se prescrie în termenul prevăzut în art. 6 din decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, vechea hotărâre neexecutată pierzând și puterea lucrului judecat” (dec. îndrumare nr. 4/1965, în CD 1965, p. 24).

Actualmente, controversa a rămas fără obiect, deoarece conform art. 405 alin. 1 teza a doua C. pr. civ. „în cazul titlurilor emise în materia acțiunilor reale imobiliare, termenul de prescripție este de 10 ani”. Per a contrario, în cazul celor emise în materia acțiunilor reale mobiliare, termenul de prescripție rămâne cel de 3 ani.

că trebuie să se țină seama de distincția dintre *dreptul material la acțiune* și *dreptul procesual la acțiune*, nota următoarele: «Desigur că dreptul material la acțiune, într-o acțiune patrimonială în realizare, al cărei scop este obținerea efectivă a unei plăți, a unui lucru sau a efectuării unei prestații, conține în el și dreptul de a-l urmări pe debitor pe cale silită, dar dreptul procesual la acțiune, dreptul de a pune în mișcare activitatea instanței, este din punct de vedere procedural separat de faza executării silite. Aceasta nu este o fază a acțiunii, ci o fază a întregului proces civil și anume ultima sa fază, care începe abia după ce acțiunea a fost terminată cu succes, prin obținerea titlului executor. *Dreptul de a cere executarea silită se naște numai în momentul când a luat ființă titlul executor și nicidecum înainte*. Prescripția acestui drept, denumită în literatura juridică sovietică în mod mai potrivit: „Prescripția prezentării spre executare a titlului executor”, este o prescripție de sine stătătoare, cu totul separată de prescripția dreptului la acțiune propriu-zis.

Înseși textele Decretului nr. 167/1958 marchează această diferență, acolo unde s-a simțit special nevoia. Astfel, art. 7 alin. 1 prevede că prescripția începe să curgă *de la data când se naște dreptul la acțiune sau dreptul de a cere executarea silită*, iar art. 17 alin. ultim repetă expres aceeași distincție și în cazul întreruperii prescripției.

De altfel, dacă așa cum se pretinde, dreptul la acțiune ar îmbrățișa într-adevăr și dreptul de a cere executarea silită, de ce mai era nevoie să se reglementeze separat prescripția dreptului de a cere executarea silită?

Este doar știut că introducerea acțiunii întrerupe cursul prescripției și atunci aceeași întrerupere ar fi putut să opereze până la terminarea executării. Dar, legiuitorul a ținut să marcheze în mod expres diferența între cele două faze ale procesului civil, judecata și executarea, și a creat două prescripții distincte, corespunzătoare dreptului procesual separat cuprins în aceste două faze, tocmai pentru a obliga pe titularul dreptului la o dublă diligență, odată cu valorificarea dreptului prin acțiune și apoi, dacă aceasta mai este necesară, cu ocazia punerii în executare a titlului dobândit în urma acțiunii exercitate. Însăși existența separată a celor două prescripții dezmințe, pe plan procesual, pretinsa „îmbrățișare” a executării silite prin dreptul la acțiune.

În literatura noastră juridică mai veche, s-a vorbit, pe bună dreptate, de efectul novator de prescripție al hotărârii judecătorești, căci, oricare ar fi fost termenele de prescripție a dreptului la acțiune din Codul civil, Codul comercial sau din alte legi, odată hotărârea obținută, începea să curgă o prescripție nouă, prescripția executării, care, potrivit art. 404 c. pr. civ., era de 30 de ani, în afară de cazurile excepționale când o lege specială ar fi prevăzut un alt termen pentru executare. Același raționament este valabil și în dreptul nostru actual, în general, și, în special, în cadrul Decretului nr. 167/1958, în care prescripția executării din art. 6 are un termen fix invariabil, dar termenul pentru prescripția dreptului la acțiune poate varia»⁴⁹⁾.

Așadar, conchide A. Hilsenrad, din faptul că există prescripții deosebite, cu termene deosebite, pentru valorificarea drepturilor, fie prin acțiuni, fie pe alte căi, care duc la obținerea unor titluri executorii pe de o parte, și pentru punerea în executare a hotărârilor judecătorești executorii sau a altor titluri executorii, pe de altă parte, rezultă următoarele: „Avem mai întâi o prescripție a dreptului material la acțiune și apoi abia, după ce s-a obținut în temeiul acelei acțiuni o hotărâre executorie, începe să curgă o prescripție nouă, prescripția dreptului de a

⁴⁹⁾ A. Hilsenrad, *În legătură cu prescripția dreptului de a cere executarea silită*, cit. supra, p. 101-102.

cere executarea silită în temeiul titlului executoriu obținut, care nu este o continuare a prescripției dreptului material la acțiune, ci o prescripție nouă, de sine stătătoare, care privește puțința de a cere executarea silită a unui titlu ce obligă la a da, a face sau a nu face, corespunzător obiectului obligației”⁵⁰⁾.

⁵⁰⁾ A. Hilsenrad, în *Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite*, cit. supra, p. 156. Pentru a înțelege complet concepția acestui autor asupra dreptului la acțiune și a dreptului de a cere executarea silită este util să reamintim poziția lui în legătură cu raportul dintre dreptul la acțiune și acțiunea civilă formulată încă din 1957. Astfel, în opinia lui A. Hilsenrad, mijlocul creat de legea procesuală pentru a pune în mișcare activitatea instanței judecătorești în scopul ocrotirii drepturilor subiective civile este acțiunea civilă «Termenul „acțiune” – zice A. Hilsenrad –, are două sensuri bine definite:

a) un sens de drept material, prin acțiune înțelegându-se posibilitatea de a realiza un drept în mod silit și deci împotriva voinței persoanei obligate la respectarea acelui drept;

b) un sens de drept procesual, prin acțiune înțelegându-se posibilitatea de a pune în mișcare activitatea instanței judecătorești pentru realizarea justiției în cadrul unui raport civil concret.

A „avea acțiune” în sens material înseamnă în limbajul curent juridic posibilitatea de a urmări în general realizarea unui drept. Creditorul succesiunii, de pildă, „are acțiune” împotriva moștenitorilor care au acceptat succesiunea sau creditorul nu mai „are acțiune” împotriva debitorului când creanța s-a stins printr-unul din mijloacele de stingere a obligațiilor, prevăzute de lege (de pildă, în cazul prescripției creanței, când debitorul nu mai poate fi urmărit pe cale judiciară pentru plata datoriei).

A „avea acțiune” în sens procesual înseamnă posibilitatea de a se adresa instanței cu o cerere, indiferent dacă există sau nu acțiunea în sensul ei material.» (*Acțiunea în procesul civil*, în „Procesul civil în RPR” de I. Stoenescu, A. Hilsenrad, Ed. Științifică, București, 1957, p. 140).

La baza oricărei acțiuni judiciare – consideră A. Hilsenrad –, trebuie să stea însă dreptul de a porni acțiunea, *dreptul la acțiune*: «Ca și cuvântul „acțiune”, care – după cum am văzut mai sus – are un dublu sens, termenul „dreptul la acțiune” exprimă două noțiuni distincte, o noțiune de drept material și una de drept procesual.

În sens material, dreptul la acțiune înseamnă dreptul reclamantului de a cere părâtului, prin intermediul instanței, executarea unei obligații sau recunoașterea unui drept contestat.

În sens procesual, dreptul la acțiune înseamnă dreptul reclamantului de a sesiza instanța.» (*ibidem*, p. 141).

Distincția dintre cele două sensuri ale „dreptului la acțiune” prezintă un interes practic întrucât: „Lipsa dreptului procesual la acțiune trebuie să ducă la neprimirea acțiunii, la refuzul instanței de a se ocupa cu rezolvarea cererii sau, dacă a primit cererea și a luat-o în cercetare, la încetarea activității judiciare. Lipsa dreptului material nu duce la neprimirea cererii; în acest caz cererea trebuie luată în cercetare și rezolvată în fond prin respingerea ei ca neîntemeiată. De pildă, creditorul care vrea să-și valorifice un drept în privința căruia a trecut termenul de prescripție are dreptul procesual la acțiune și deci instanța nu-i poate refuza din capul locului primirea cererii de chemare în judecată; judecând însă această acțiune și constatând la sesizarea debitorului că, de exemplu, dreptul este prescris, instanța va respinge cererea pentru lipsa dreptului material la acțiune.” (*ibidem*, p. 141-142).

După cum se observă, A. Hilsenrad face o dublă distincție între „acțiunea în sens material” și „acțiunea în sens procesual”, pe de o parte, și „dreptul material la acțiune” și „dreptul procesual la acțiune”, pe de altă parte. O astfel de distincție ni se pare însă artificială și, deopotrivă, inexactă fiindcă „posibilitatea de a realiza un drept în mod silit și deci împotriva voinței persoanei obligate la respectarea acelui drept” (acțiunea în sens material) este greu de delimitat teoretic (și, bineînțeles, practic) față de „dreptul reclamantului de a cere părâtului, prin intermediul instanței, executarea unei obligații sau recunoașterea unui drept contestat” (dreptul material la acțiune). De asemenea, în ce constă oare deosebirea dintre „posibilitatea de a pune în mișcare activitatea instanței judecătorești pentru realizarea justiției, în cadrul unui raport civil concret” (acțiunea în sens procesual) și „dreptul reclamantului de a sesiza instanța” (dreptul procesual la acțiune)? Pentru problematica noțiunilor de drept subiectiv, acțiune civilă și drept la acțiune, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 33 și urm.

Distincția netă dintre dreptul material la acțiune și dreptul de a cere executarea silită a fost acceptată în jurisprudență⁵¹⁾, fiind îmbrățișată de majoritatea autorilor de drept civil și drept procesual civil și a sfârșit prin a fi consacrată pe plan legislativ atât de legislația (procesual) civilă, cât și în legislația fiscală^{51bis)}. Este oare corectă această distincție și, mai ales, este justă din punct de vedere teoretic și de ce nu, chiar din punct de vedere practic? Vom răspunde la aceste întrebări numai după ce vom face un scurt examen critic celor două teorii, pentru a vedea care din cele două teze răspunde mai bine exigențelor științifice.

d) *Apreciere critică.* Ambele teorii mai sus înfățișate nu sunt la adăpost de orice critică. Două rânduri de critici pot fi formulate, ele fiind susceptibile de a fi grupate în critici sau rezerve care privesc ambele teorii, pe de o parte, și obiecțiuni proprii fiecărei teorii în parte.

În ce privește *critica comună* care poate fi adusă celor două teorii, se pot aduce următoarele obiecții:

– *întâi*, ambele teorii se bazează pe o premisă falsă, pe disputa între caracterul jurisdicțional sau administrativ al executării silite ca fază a procesului civil; în realitate, indiferent dacă executarea silită este o parte integrantă a acțiunii civile (M. Eliescu), sinonimă în această concepție cu procesul civil sau, dimpotrivă, este o fază distinctă de acțiune, care este sinonimă doar cu faza judecătii (A. Hilsenrad), chestiunea *naturii juridice a dreptului de a obține executarea silită* rămâne neschimbată de vreme ce acest drept nu este altceva decât *posibilitatea de a obține realizarea silită a obligației cuprinse în titlul executoriu*, drept care

⁵¹⁾ Astfel, Plenul fostului Tribunal Suprem, într-o importantă și remarcabilă decizie pronunțată cu privire la termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a titlurilor relative la drepturile reale – la care ne-am referit mai sus –, statua următoarele: «Potrivit dispozițiilor art. 6 din D. nr. 167/1958, privitor la prescripția extinctivă, dreptul de a cere executarea silită în temeiul oricărui titlu executor se prescrie prin împlinirea unui termen de 3 ani (...).

Față de prevederile generale ale textului, dispoziția înscrisă în articolul citat constituie o normă aplicabilă la executarea oricărui titlu executoriu.

Art. 21 din același decret, potrivit căruia dispozițiile decretului nu se aplică dreptului de acțiune privitor la drepturile de proprietate, uzufruct, uz, abitațiune, servitute și superficiei, se referă la prescripția dreptului la acțiune, iar nu la prescripția dreptului de a cere executarea silită.

Astfel fiind și întrucât *dreptul la acțiune este distinct de dreptul de a cere executarea silită*, menționata dispoziție nu constituie o excepție de la prevederile art. 6 din decret,

În consecință, termenul de 30 de ani prevăzut de art. 404 C. proc. civ. pentru hotărârile judecătorești a fost înlocuit prin termenul de 3 ani, prevăzut în D. nr. 167/1958.

Deși art. 6 din D. nr. 167/1958 nu a mai reprodus și ultima parte a art. 404 C. proc. civ., potrivit căruia „hotărârea judecătorească neexecutată în termenul prevăzut de lege va pierde puterea lucrului judecat”, totuși, dată fiind legătura strânsă dintre cele două dispoziții, trebuie să se considere că și în prezent, după expirarea termenului de prescripție privitor la executarea unei hotărâri, aceasta își va pierde și puterea lucrului judecat. Explicația omisiunii constă în faptul că art. 6 din D. nr. 167/1958 nu se referă numai la hotărârile judecătorești, ca art. 404 c. proc. civ., ci, în mod generic, la toate titlurile executorii.

Într-adevăr, în cazul hotărârilor, dacă acestea și-ar păstra puterea de lucru judecat, deși nu mai pot fi puse în executare, ar însemna ca în noul proces introdus de titularul dreptului, pentru a putea obține un alt titlu executor – care este posibil cât timp dreptul la acțiune nu s-a prescris –, instanța să facă numai oficiul de înregistrare, ceea ce nu este admisibil.

În consecință, în a doua acțiune litigiul se va judeca din nou, părțile urmând a-și administra toate probele, iar vechea hotărâre va putea fi folosită numai ca mijloc de probațiune.» (dec. îndrumare nr. 4/1965, CD 1965, p. 23).

^{51bis)} Cu privire la prescripția extinctivă în dreptul fiscal și dreptul procesual fiscal, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 169 și urm.

ține, se pare, mai degrabă de raportul de constrângere decât de drepturile care alcătuiesc raportul procesual declanșat o dată cu formularea cererii de executare silită; deci, trebuie să se facă o netă distincție între prerogativele juridice materiale care stau la baza desfășurării procedurii în fața instanței judecătorești sau a tribunalului arbitral ori a realizării procedurii executării silită și prerogativele juridice procesuale prin care se pun în valoare diferitele mijloace procesuale⁵²). Cu alte cuvinte, dreptul de a obține un titlu executoriu și cel de a trece la executarea lui țin de fondul, substanța procesului iar nu de formele din care acesta este alcătuit sau se manifestă. Dovada peremptorie: pot să existe și există acte de procedură, deci activitate de judecată sau de executare silită, dar să nu existe „drept la acțiune” sau „drept de a cere executarea silită” (întrucât nu există nici o violare a unui drept subiectiv, a intervenit prescripția, hotărârea judecătorească a fost executată de bunăvoie etc.);

– *apoi*, ceea ce este iarăși esențial, nici una din teorii nu reușește să explice mecanismul întreruperii prescripției extinctive prin formularea unei cereri de chemare în judecată; or, dacă se admite că, în urma admiterii cererii de chemare în judecată printr-o hotărâre rămasă irevocabilă, dreptul la acțiune în realizare se stinge, prin realizarea obiectului ei (condamnarea pârâtului), pentru a fi înlocuit sau urmat de un drept nou și, implicit, de o prescripție nouă – prescripția dreptului de a cere executarea silită – cum se explică faptul că prin împlinirea prescripției și pierderea puterii de lucru judecat dreptul la acțiune nu este încă prescris, deși el s-a „stins”, adică s-a consumat sau epuizat la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești? Mai este posibil ca, în baza aceluiași drept la acțiune, cel interesat să obțină un nou titlu executor? Sau, dimpotrivă, trebuie să admitem că se naște în acest caz un nou drept material la acțiune în folosul celui care câștigase primul proces? A doua variantă este, desigur, juridic exclusă, fiind incompatibilă cu rațiunea și principiile prescripției extinctive. Rămâne în discuție prima variantă, însă la nici unul dintre autorii citați nu găsim vreo explicație plauzibilă sau, cel puțin, o încercare de răspuns;

– *în sfârșit*, în cazul titlurilor executorii care nu constituie hotărâri judecătorești, se pare că se naște doar dreptul de a cere executarea silită, nu și un drept la acțiune în sens material, deoarece o acțiune în realizare este lipsită de interes. În acest caz, cel puțin două dificultăți teoretice se pot ivi în practică: 1) dacă se stinge, prin prescripție, dreptul de a cere executarea silită se mai poate obține un alt titlu executoriu în lipsa unui drept la acțiune? 2) dacă termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită este mai lung decât termenul de prescripție a dreptului la acțiunea în realizare se poate întâmpla ca dreptul la acțiune (în ipoteza în care se acceptă ideea că se naște și un drept la acțiune) să se stingă înaintea dreptului de a cere executarea silită, caz în care cel interesat nu ar mai putea recurge decât la procedura de executare silită în vederea realizării dreptului subiectiv material, substanțial. Or, aceste dificultăți nu sunt depășite nici de teza „monistă” a dreptului material la acțiune care comportă două forme deosebite și nici de teza distincției nete între dreptul material la acțiune și dreptul de a cere executarea silită.

⁵²) Spre exemplu, una este dreptul de a obține condamnarea pârâtului sau dreptul de a obține, prin constrângere, predarea silită a unui bun deținut fără drept – prerogative juridice de drept substanțial, deoarece reprezintă sancțiunea, reacția ordinii juridice în caz de încălcare a unui drept subiectiv material ori a unui interes legitim – și alta este dreptul de a formula cerere de chemare în judecată ori în executare silită, pentru a pune în mișcare procedura de judecată sau de executare silită, adică formele și mijloacele procesuale prin care se asigură realizarea dreptului subiectiv încălcat sau satisfacerea unui interes legitim, după caz.

În afara acestor obiecții sau rezerve, *teoria monistă a dreptului material la acțiune* se izbește de un alt obstacol major: neputința de a justifica și explica contopirea sau reunirea în cadrul aceluiași drept material la acțiune a două drepturi distincte și/sau succesive – „dreptul la acțiune în obligare, sau condamnare” și „dreptul la acțiunea în executare”. S-a încercat explicarea acestei situații paradoxale prin ideea caracterului jurisdicțional al executării silite, a faptului că aceasta constituie o parte integrantă a acțiunii civile. Am văzut însă că această opinie este controversată și oricum discutabilă.

Cât privește *teoria dualistă a dreptului la acțiune*, ea se sprijină îndeosebi pe argumente de text, care după reglementarea prescripției dreptului de a cere executarea silită în Noul Cod de procedură civilă⁵³⁾, se pare că și-a câștigat definitiv locul în cetate. Cu toate acestea, ne putem întreba dacă, din punct de vedere teoretic, este o soluție corectă. De vreme ce dreptul la acțiune în înțeles material este „dreptul unei persoane de a obține satisfacerea pretențiilor sale prin constrângere”⁵⁴⁾ – ideea cu care sunt de acord toți autorii, fiind acceptată chiar și de A. Hilsenrad, adversarul cel mai îndârjit al teoriei moniste asupra dreptului la acțiune – înseamnă că, logic și juridic, executarea silită a obligației cuprinse în titlul executoriu ca prerogativă juridică trebuie să facă parte din acest drept⁵⁵⁾, fiind garanția

⁵³⁾ De asemenea, normele de drept internațional privat român supun prescripția dreptului la acțiunea legii aplicabile dreptului subiectiv însuși (art. 147 din L. nr. 105/1992), în timp ce executarea hotărârilor străine se încuviințează dacă dreptul de a cere executarea silită nu este prescris potrivit legii române (art. 174 alin. 1 lit. b din aceeași lege).

⁵⁴⁾ M. Eliescu, *loc. cit. supra*, p. 236.

⁵⁵⁾ Reamintim că și A. Hilsenrad admitea că „*dreptul material la acțiune*, într-o acțiune patrimonială în realizare, al cărei scop este obținerea efectivă a unei plăți, a unui lucru sau a efectuării unei prestații, *conține în el și dreptul de a-l urmări pe debitor pe cale silită*”, că „dreptul procesual la acțiune, dreptul de a pune în mișcare activitatea instanței, este din punct de vedere procedural separat de faza executării silite. Aceasta nu este o fază a acțiunii, ci o fază a întregului proces civil și anume ultima sa fază, care începe abia după ce acțiunea a fost terminată cu succes, prin obținerea titlului executor. *Dreptul de a cere executarea silită se naște numai în momentul când a luat ființă titlul executor și nicidecum înainte*. Prescripția acestui drept (...) este o prescripție de sine stătătoare, cu totul separată de prescripția dreptului la acțiune propriu-zis.” (*ibidem*, p. 101-102). Or, dacă este exact că dreptul material la acțiune „conține” în sine și „dreptul de a-l urmări pe debitor pe cale silită”, adică, în alți termeni, dreptul de a cere (obține) executarea silită, devine *falsă* aserțiunea că același drept – dreptul de a cere executarea silită – este separat de dreptul la acțiune propriu-zis, deoarece el „se naște numai în momentul când a luat ființă titlul executor și nicidecum înainte”. De unde vine această poziție contradictorie, această inconsecvență conceptuală? Ea vine din *confuzia* pe care o face autorul citat între „dreptul material la acțiune” și „dreptul procesual la acțiune”. Într-adevăr, dubla distincție între acțiunea în sens material și acțiunea în sens procesual, pe de o parte, și dintre dreptul material la acțiune și dreptul procesual la acțiune, pe de altă parte – distincție insuficient de bine conturată (v. *supra* rezumatul acestei teorii) – stă la originea confuziei făcute de acest autor în ce privește corelația dintre dreptul material la acțiune și dreptul procesual la acțiune: „dreptul de a cere executarea silită” nu este văzut ca o formă de manifestare a dreptului la acțiune în înțeles material, deoarece el se naște numai în momentul când a luat ființă titlul executoriu, adică la data când dreptul la acțiune în sens material a fost consumat, iar dreptul procesual la acțiune a fost epuizat. Numai că dihotomia drept material la acțiune/drept procesual la acțiune se manifestă nu numai în faza judecătii, ci și în faza executării silite, deoarece una este dreptul de a obține executarea silită, de a constrânge pe debitor să-și execute obligația cuprinsă în titlul executoriu și cu totul altceva este posibilitatea creditorului de a pune în mișcare activitatea organelor de executare: în primul caz, este vorba tot de dreptul material la acțiune, în al doilea, numai de dreptul de a sesiza organele de executare silită. Așadar, pierzându-se din vedere faptul că distincția dintre dreptul material la acțiune și dreptul procesual la acțiune se manifestă în ambele faze ale procesului civil, dreptul de a cere executarea silită a fost transformat într-un drept procesual de sine stătător, supus unei prescripții deosebite. Însă faptul că există două prescripții nu înseamnă că trebuie să existe două

realizării lui silit în cazul în care debitorul nu-și execută de bunăvoie obligația cuprinsă în titlul executoriu. Cu alte cuvinte, posibilitatea de a obține un titlu executoriu nu este un scop în sine, ci este mijlocul și prima etapă necesară atingerii scopului final al titularului dreptului la acțiune: satisfacerea, cu ajutorul forței coercitive a statului, a dreptului său material, substanțial încălcat sau contestat de către subiectul pasiv, iar executarea silită a bunurilor și veniturilor acesteia este calea efectivă pentru atingerea acestui rezultat. Sau, cum s-a spus, „de vreme ce acceptăm ideea că dreptul la acțiune în sens material este dreptul de a cere executarea unei obligații prin intermediul organelor de stat, drept garantat tocmai prin posibilitatea de a fi executat în mod silit, trebuie să acceptăm și ideea că execuția silită este una dintre formele de manifestare ale acestui drept la acțiune în sens material, chiar dacă, până în cele din urmă, execuția silită nu mai este necesară”⁵⁶). Pentru aceste motive nu poate fi primit nici argumentul – mai degrabă formal decât substanțial – în sensul că însăși existența separată a celor două prescripții este cea care ar dezminți, pe plan procesual, pretinsa „îmbrățișare” a dreptului de executare silită prin dreptul la acțiune, căci, altminteri, de ce mai era nevoie să se reglementeze separat prescripția dreptului de a cere executarea silită? În realitate, reglementarea separată a prescripției dreptului de a cere executarea silită *nu a fost determinată de natura diferită a acestui din urmă drept*, ci, așa cum recunoaște chiar unul din susținătorii ei, fie de faptul că „legiuitorul a ținut să marcheze în mod expres diferența între cele două faze ale procesului civil, judecata și executarea, și a creat două prescripții distincte, corespunzătoare dreptului procesual separat cuprins în aceste două faze, tocmai pentru a obliga pe titularul dreptului la o dublă diligență, odată cu ocazia valorificării dreptului prin acțiune și apoi, dacă aceasta mai este necesar, cu ocazia punerii în executare a titlului dobândit în urma deținerii exercitate”⁵⁷), fie întrucât trebuie legată de efectul

drepturi distincte unul material și altul procesual, căci, și sub imperiul Codului civil s-a admis prescripția dreptului de a executa o hotărâre judecătorească (art. 404 C. pr. civ.), fără ca nimeni să susțină că „prescripția executării” ar fi fost altceva decât tot o prescripție de drept civil, adică o prescripție liberatorie (art. 1837 C. civ.), născută desigur prin intervertirea, transformarea vechii prescripții stinse ca urmare a admiterii cererii de chemare în judecată. «Potrivit art. 404 c. pr. civ. – zicea fosta Înalță Curte de Casație –, hotărârile judecătorești neexecutate timp de 30 de ani, nu se vor putea executa și vor pierde puterea lucrului judecat. Această normă nu e decât aplicarea principiului prescripției de drept comun prevăzută de art. 1890 c. civ.» (Cas. III, dec. nr. 97/1939, în Ministerul Justiției, *Codul de procedură civilă și Legea judecătorilor de ocoale*, 1944, p. 178, nr. 1).

În concluzie, dacă dreptul material la acțiune are un conținut complex, reunind două prerogative juridice distincte însă de aceeași natură, devine pertinentă teza susținută de M. Eliescu, în sensul că atunci când se afirmă că prescripția stinge, prin împlinirea termenului, dreptul la acțiune în sens material se înțelege nu numai dreptul la acțiunea în obligare sau în condamnare, dar și dreptul la acțiunea în executare. Un astfel de drept nu exclude, ci presupune dedublarea sa în două drepturi distincte, aparent complet separate, așa cum dreptul de proprietate se poate descompune în drepturi reale autonome, denumite dezmembrăminte, fie prin voința titularului, fie din voința legiuitorului.

⁵⁶ T. Gradea, *op. cit.*, p. 439, nota 9.

⁵⁷ A. Hilsenrad, *În legătură cu prescripția dreptului de a cere executarea silită*, J.N. nr. 7/1962, p. 102. De observat că această explicație nu mai este valabilă în cazul titlurilor executorii care nu sunt hotărâri judecătorești, situații în care nu subzistă decât prescripția dreptului de a cere executarea silită, prescripția dreptului la acțiune în realizare fiind lipsită de obiect.

Cât privește posibilitatea stabilirii unui alt termen de prescripție în cazul dreptului de a cere executarea silită tot A. Hilsenrad scria – în contextul discuției privind aplicarea fostului art. 6 din D. nr. 167/1958 și în cazul titlurilor executorii din materia drepturilor reale – următoarele. „Se susține că termenul de 3 ani din art. 6 nu ar permite realizarea efectivă a drepturilor recunoscute prin hotărârea judecătorească și că acest termen scurt nu este suficient pentru a împiedica o nouă uzurpațiune. Aceste argumente nu mi se par convingătoare,

întreruperii prescripției prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești. În acest din urmă caz, observa M. Eliescu, „dreptul la acțiune trece dintr-o fază într-alta; el încetează de a avea forma cu care se înfățișa înainte de întrerupere, pentru a îmbrăca o formă nouă; el suferă o intervertire, în înțelesul că dreptul la acțiunea în condamnare, nemaivând obiect, se prefacă în dreptul la acțiunea în executare. Această prefacere a formei, în care se exprimă dreptul la acțiune în înțeles larg, îndreptățește – credem – pe legiuitor să prevadă un termen special pentru prescrierea dreptului la acțiunea în executare”⁵⁸). Aceste explicații ale instituirii unui nou termen de prescripție nu vizează, așadar, natura intrinsecă a dreptului de a cere executarea silită, ci numai rațiuni de politică legislativă⁵⁹).

În sfârșit, nici argumentul „locației” actuale a prescripției dreptului de a cere executarea silită în cuprinsul Codului de procedură civilă nu este decisiv, pentru a stabili natura dreptului respectiv și a prescripției sale, deoarece caracterul unor norme este determinat nu de obiectul principal de reglementare al actului normativ, în care acestea sunt inserate, ci de *obiectul și conținutul lor concret* (o lege de drept material poate conține și norme procedurale, după cum o lege de drept procesual, poate, de asemenea, cuprinde, în număr mai limitat, desigur, reguli de drept substanțial). În plus, plasarea prescripției dreptului de a cere (obține) executarea silită la materia executării silite se poate ușor explica din considerente practice, iar nu științifice. Într-adevăr, împlinirea prescripției lipsește de putere executorie titlul executoriu, iar în cazul hotărârilor judecătorești, și de puterea lucrului judecat; aceste efecte „colaterale”, precum și faptul că procedura de executare silită presupune existența unui titlu executoriu valabil fac utilă ca materia prescripției dreptului de executare silită să fie tratată în același loc, împreună cu alte incidente care temporizează sau zădărnicesc efectuarea ori continuarea executării silite (ex., suspendarea executării, perimarea executării etc.)⁶⁰).

deoarece rațiunea noului sistem al prescripției nu este de a se favoriza nepăsarea și indolența acelor care, după obținerea titlului executor, nu fac demersurile necesare pentru a-l pune în executare. Dacă era necesară o concesie în ce privește prescripția dreptului la acțiune, pentru a crea concordanța necesară între termenul de uzucapiune și cel al prescripției extinctive, o asemenea rațiune nu mai există, ca după ce titularul dreptului real a avut timp (de) 30 de ani pentru introducerea acțiunii, să i se mai acorde alți 30 de ani pentru punerea în executare a titlului executor. Nu exista vreun interes al societății de a prelungi termenul de incertitudine de 33 de ani la 60 de ani „pentru a ocroti interesele unor persoane, care în mod vădit neglijează să și le apere, dacă după obținerea titlului executor lasă să treacă 3 ani fără a-l pune în executare. Termenul de 3 ani este mai mult ca suficient pentru a cere orice fel de executări și chiar și intabularea în cartea funciară a unui drept real câștigat pe cale de proces. Interesul social este mai bine apărut prin noua reglementare din Decretul nr. 167/1958, decât prin termenul de 30 de ani, care datează dintr-o vreme când nu exista alt mijloc de comunicație decât poșta cu cai sau corabia cu pânze.” (*ibidem*, p. 103).

⁵⁸) M. Eliescu, *loc. cit. supra*, p. 282.

⁵⁹) Alta este însă situația întreruperii prescripției dreptului la acțiune prin recunoașterea dreptului titularul de către cel în folosul căruia curge termenul prescripției, când, grație recunoașterii, rezistența acestuia din urmă la pretențiile titularului dreptului este înlăturată, nemaifiind justificată prescripția scursă până la data recunoașterii. Dar, odată întreruptă prescripția, starea de contrarietate dintre fapt și drept reapare, dacă autorul recunoașterii nu-și execută obligația promisă. În acest caz, „întrucât dreptul la acțiune rămâne neschimbat, și timpul defict de lege pentru exercițiul acestui drept trebuie să rămână același” (M. Eliescu, *loc. cit. supra*), autorul recunoașterii neputându-se bucura de un termen mai scurt de prescripție și nici invoca „intervertirea” prescripției prin propriul său fapt. Reaua-credință a autorului recunoașterii trebuie „sanționată” în mod corespunzător: *curgerea unei noi prescripții de același fel și, invariabil, de aceeași durată*.

⁶⁰) Cu privire la incidentele care împiedică, sting ori amână executarea silită în procesul civil, v. de ex.: S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 207 și urm.; G. Boroi, *op. cit.* (2003), p. 111-133.

e) *Soluția care trebuie adoptată.* Examenul critic al celor două teorii referitoare la natura și câmpul de aplicație a dreptului la acțiune în sens material ne îndreptățește – credem – să optăm pentru una dintre ele și anume teoria lui Mihail Eliescu, însă cu amendamentele și precizările următoare.

Dreptul material la acțiune este dreptul de a obține, prin constrângere, executarea unei prestații, recunoașterea unui drept sau aplicarea altei sancțiuni civile și, prin urmare, poate comporta atât facultatea de a obține obligarea sau condamnarea pârâtului (dreptul la acțiunea în realizare), inclusiv posibilitatea de a pretinde recunoașterea existenței sau inexistenței unui drept (dreptul la acțiunea în constatare), cât și facultatea de a obține executarea silită a obligației cuprinse în titlul executoriu (dreptul la acțiune în executare sau dreptul de a cere executarea silită)⁶¹.

Astfel înțeles, dreptul material la acțiune *nu se confundă* nici cu *dreptul subiectiv substanțial*, recunoscut sau dobândit prin hotărâre⁶², care preexistă sau, după caz, rezultă din hotărâre (în cazul unei acțiuni în constituire de drepturi) și nici cu *dreptul procesual la acțiune* – dreptul de a sesiza instanța sau organul arbitral ori dreptul de a pune în executare silită titlul executor obținut sau recunoscut prin lege.

Când titlul executoriu nu constituie o hotărâre judecătorească (ex., înscrisurile notariale întocmite în condițiile art. 66 din L. nr. 36/1995), dreptul material la acțiune se reduce la dreptul de a obține executarea silită. Numai în cazul în care titularul dreptului material nu posedă un titlu executoriu are dreptul la acțiunea în realizare, adică dreptul de a obține un titlu executoriu constând în obligarea sau condamnarea pârâtului la executarea unei prestații determinate: a preda un bun, a presta un serviciu sau efectua o altă lucrare. În astfel de cazuri, dacă pârâtul nu execută de bunăvoie obligația consfințită prin titlul executoriu, reclamantul are dreptul de a o realiza silit potrivit dispozițiilor referitoare la executarea silită; dreptul material la acțiune conține în sine și prerogativa de a executa silit pe debitor, drept care se naște, mai exact devine actual, la data rămânării definitive a hotărârii judecătorești⁶³, cu excepția cazului în care poate fi exercitat numai de la o altă dată, ulterioară (la împlinirea termenului de grație, de ex.).

⁶¹) Precizăm că în dreptul procedural fiscal Normele metodologice ale Ministerului Finanțelor Publice referitoare la aplicarea prevederilor din fosta OG nr. 61/2002 privind colectarea creanțelor bugetare (M. Of. nr. 43 din 27 ianuarie 2003) se arată, *in terminis*, că: „*Dreptul material de a cere executarea silită se stinge prin prescripție, dacă nu a fost exercitat în intervalul de timp stabilit de lege sub forma termenului de prescripție, al cărui început este data la care se naște acest drept*” (s.n.). Pentru amănunte privind prescripția dreptului de a cere executarea obligațiilor fiscale, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 178 și urm.

⁶²) Cum magistrat preciza M. Eliescu, „dreptul material, recunoscut prin hotărâre, nu suferă nici o prefacere esențială prin pronunțarea acesteia. Vechea obligație subsistă, cu toate accesoriile ei: privilegii, gaj, sancțiuni prestabilite etc. Ceea ce se modifică este dreptul la acțiune. Acest drept, sub prima sa formă, aceea de acțiune în obligare sau condamnare, fiind consumat, prin exercitarea lui, este înlocuit, de la data rămânării definitive a hotărârii, prin dreptul la acțiune, sub a doua sa formă, aceea de acțiune în executare” (*loc. cit.*, *supra*, p. 236).

⁶³) În lumina acestor precizări, socotim drept eronată afirmația potrivit căreia „*dreptul de a cere executarea silită se naște numai în momentul când a luat ființă titlul executoriu și nicidecum înainte*”. (A. Hilsenrad, *op. cit.*, 1962, p. 101). Într-adevăr, *se confundă* exercițiul dreptului cu nașterea lui: dreptul de a obține executarea silită ca prerogativă juridică concretă a dreptului la acțiune se naște la data încălcării dreptului material, substanțial, dar exercițiul lui, în lipsa unui titlu executoriu, nu poate fi realizat decât la data când ia ființă titlul executoriu și uneori chiar la o dată ulterioară (de ex., în cazul obligațiilor cu executare succesivă ori când s-a acordat un termen de grație).

Prin urmare, în funcție de situația juridică concretă, dreptul material la acțiune îmbracă atât forma dreptului la acțiune în realizare, cât și a dreptului la acțiune în executare (dreptul de a cere executarea silită), dar poate include și numai dreptul de a obține executarea silită, atunci când titularul dreptului subiectiv substanțial are deja un titlu executoriu. De regulă, dreptul material la acțiune se exercită și realizează treptat, succesiv, de unde și aserțiunea exprimată în literatura de specialitate conform căreia, acest drept comportă două forme sau faze: dreptul la acțiune în obligare sau condamnare, având ca rezultat obținerea titlului executoriu, și dreptul la acțiune în executare, dacă pârâtul nu-și execută obligația de bunăvoie la data rămânerii definitive a titlului executoriu⁶⁴). Dacă reclamantul nu-și valorifică dreptul de a obține executarea silită în termenul de prescripție prevăzut de lege, titlul își pierde puterea executorie, iar în cazul hotărârilor judecătorești, chiar și puterea lucrului judecat, ceea ce înseamnă că efectul întreruptiv al prescripției dreptului la acțiune în condamnare produs pe data introducerii cererii de chemare în judecată și consolidat pe data rămânerii definitive a hotărârii este *retroactiv desființat*, nimic, ca și când niciodată nu ar fi operat; în consecință, prescripția dreptului material la acțiune este socotită a nu se fi întrerupt niciodată, situație în care, dacă dreptul la acțiune în realizare nu este încă prescris sau este imprescriptibil, cel interesat poate introduce o nouă acțiune pentru a obține un alt titlu executoriu, vechea hotărâre putând servi doar ca mijloc de probă, mai ales în ipoteza în care dovezile originare au dispărut sau nu mai pot fi administrate (de ex., martorul a decedat)⁶⁵).

f) Situația de lege ferenda. Deoarece dreptul de a obține executarea silită este o formă de manifestare a dreptului la acțiune în sens material – dreptul unei persoane de a obține satisfacerea pretențiilor sale prin constrângere –, în mod firesc ar trebui reglementat în același loc cu prescripția dreptului la acțiune în realizare, respectiv în viitorul Cod civil⁶⁶). Desigur, nu excludem nici varianta actuală, cea a cuprinderii prescripției dreptului de a cere executarea silită în Codul de procedură civilă (art. 405-405³), soluție comandată din considerente de oportunitate sau de „comoditate” legislativă. În acest din urmă caz, cele două reglementări trebuie corelate, iar principiile generale trebuie să fie comune, întrucât în prezent regimul prescripției dreptului de a cere executarea silită rămâne incert în anumite privințe (de ex., efectul împlinirii prescripției, modul de operare a prescripției extinctive etc.)⁶⁷).

⁶⁴) A se vedea M. Eliescu, *loc. cit. supra*, p. 236.

⁶⁵) Cu privire la efectul întreruperii prescripției dreptului de a cere executarea silită, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 89.

⁶⁶) Conform art. 1441 C. civ. Carol al II-lea (1940) „*dreptul de a executa o hotărâre judecătorească se prescrie prin zece ani, socotiți din ziua când a rămas definitivă*” (s.n.). Art. 1418 din același cod prevedea că: „Prestațiunea poate fi refuzată, dacă acțiunea celui care o cere s-a stins prin trecerea unui timp determinat în condițiunile prevăzute de lege”.

⁶⁷) În dreptul comparat, conform art. 2924 C. civ. Q., dreptul care rezultă dintr-o hotărâre se prescrie în 10 ani dacă nu este exercitat; de asemenea, potrivit art. 2953 C. civ. it. (efectele judecării asupra prescripțiilor scurte), dreptul pentru care legea stabilește o prescripție mai scurtă de 10 ani, atunci când a intervenit o hotărâre de condamnare trecută în puterea lucrului judecat, se prescrie în termen de 10 ani, care este termenul de prescripție de drept comun (art. 2946).

În dreptul francez, hotărârile judecătorești de *condamnare* a debitorilor la plata unor creanțe ale căror acțiuni sunt supuse unor prescripții mai scurte decât termenul de prescripție de drept comun (30 ani, în materie civilă; 10 ani, în materie comercială), precum și cele *constitutive* sau *atributive* de drepturi noi, rămase irevocabile, au un efect *intervertiv*, termenele de prescripție inițiale fiind înlocuite cu termenele de prescripție ordinare (30 ani sau 10 ani, după caz). Cf. R. Meurisse, *La prescription d'une condamnation resultant du jugement*,

Natura juridică a prescripției dreptului de a cere (obține) executarea silită. Deși, după părerea noastră, prescripția dreptului de a obține executarea silită rămâne tot o prescripție de drept material, substanțial, cu consecințe juridice și pe plan procesual (pierderea forței executorii a titlurilor executării și, eventual, pierderea puterii lucrului judecat a hotărârii neexecutate în termenul de prescripție), totuși, doctrina majoritară, inclusiv jurisprudența română, califică prescripția dreptului de a cere executarea silită ca o *prescripție de drept procesual*, distinctă de prescripția dreptului material la acțiune. În sprijinul acestei calificări pledează, în mod formal, cum am văzut, și unele dispoziții legale, în special art. 405 C. pr. civ. și art. 174 din Legea nr. 105/1992.

Această chestiune a fost magistral analizată de prof. Gh. Beleiu într-un celebru studiu publicat în 1985, la care ne-am referit deja. Adept al concepției dualiste asupra dreptului la acțiune, prof. Gh. Beleiu consideră că *instituția* prescripției extinctive aparține atât *dreptului civil*, material, prin ceea ce se numește „prescripția dreptului la acțiune” (în sens material), cât și *dreptului procesual civil*, prin ceea ce se numește „prescripția dreptului de a cere executarea silită”; în primul caz, prescripția extinctivă se integrează, ca subinstituție, în instituția de drept civil care este *răspunderea civilă* (pentru încălcarea unui drept subiectiv civil); în al doilea caz, prescripția extinctivă se integrează, tot ca subinstituție, în instituția de drept procesual civil care este *executarea silită* (pentru nerespectarea unui titlu executoriu)⁶⁸⁾. „În *dreptul procesual civil* – susține în continuare același autor –, prescripția dreptului de a cere executarea silită trebuie să primească următoarea *calificare*: *cauză legală care împiedică executarea silită* a unui titlu executor; altfel spus, prescripția dreptului de a cere executarea silită este o *cauză legală de stingere a forței* (puterii) *executorii a unui titlu executoriu*. Această cauză legală de stingere a forței executorii a titlului executoriu, constă (...) în producerea concomitentă ori simultană a *trei efecte juridice*: a) *stingerea obligației* organului de executare silită de a da curs executării (ceea ce echivalează cu *dreptul* de a refuza executarea silită); 2) *stingerea dreptului titularului* dreptului de a cere executarea silită, *de a obține executarea silită* pe care o conferea titlul executoriu până la împlinirea termenului de prescripție; 3) *stingerea obligației* debitorului de a se supune executării silită, ceea ce echivalează cu *nașterea dreptului* de a se opune executării silită. După cum se

JCP 1961, I, 1665; A. Viandier, *Les modes d'intervention des prescriptions liberatoires*, JCP 1978, I, 2885, nr. 24-27. Aceeași era soluția și în dreptul nostru civil până la apariția Decretului nr. 167/1958 (I. Rosetti-Bălănescu, O. Sachelarie, N. Nedelcu, *op. cit.*, p. 306); cf. totuși Cas. III, dec. nr. 97/1939, *cit. supra* (art. 1890 C. civ. nu poate opera în cazul hotărârilor ce constată o creanță de pensii alimentare periodică, deoarece, potrivit art. 1907 C. civ., prestațiunile periodice ale pensiunilor alimentare se prescriu prin 5 ani, fără nici o deosebire dacă sunt datorate din convențiuni sau hotărâre judecătorească. Această interpretare se întemeiază pe fundamentul prescripției prevăzute de art. 1907 C. civ., care este acela de a evita ruina debitorului prin acumularea pensiunilor alimentare periodice, nereclamate la timp de creditor, rațiune care subsistă și atunci când aceste prescripțiuni periodice sunt datorate în baza unei hotărâri, deoarece, prin obținerea unei asemenea hotărâri, natura creanței nu s-a novat într-o creanță de capital).

În sfârșit, este de prisos de amintit că în dreptul comparat nu se face, în genere, nici o distincție între prescripția dreptului la acțiune sau prescripția liberatorie și prescripția dreptului de a cere executarea silită a oricărui titlu executoriu. A se vedea, de ex.: Monique Bandrac, *Les tendances récentes de la prescription extinctive en droit français*, „Revue internationale de droit comparé” nr. 2/1994, p. 359 și urm.; E. Vidrascu, *La nature juridique de la prescription extinctive: droit comparé et droit québécois*, La Revue du notariat, Montreal, vol. 98, 1995, p. 7 și urm.

⁶⁸⁾ A se vedea Gh. Beleiu, *Natura juridică a prescripției extinctive* (III), SCJ nr. 4/1985, p. 339.

poate observa – conchide prof. Gh. Beleiu –, prescripția dreptului de a cere executarea silită se înfățișează a fi *în același timp, o sancțiune procesuală* pentru titularul dreptului de a cere executarea silită (care vine să descurajeze pe cei inactivi, în mod culpabil, în solicitarea executării silite înăuntrul termenului de prescripție) *și un beneficiu legal* pentru debitorul care a fost susceptibil de a fi urmărit silit în bunurile sale”⁶⁹⁾.

Corelația dreptului de a cere executarea silită cu dreptul material la acțiune.

a) *Precizări prealabile.* Pentru a stabili raportul dintre dreptul de a cere executarea silită și dreptul material la acțiune (*stricto sensu*), este necesar să evidențiem, în prealabil, în cadrul unei analize comparative, asemănările și deosebirile dintre cele două drepturi, având în vedere că, deși sunt sau, cel puțin, par a fi distincte, ele rămân interdependente.

b) *Comparație între dreptul de a cere executarea silită și dreptul material la acțiune (stricto sensu).* Făcând abstracție de natura juridică – discutabilă – a celor două drepturi subiective, îndeosebi a dreptului de a cere executarea silită și la care ne-am referit deja, între *dreptul de a cere executarea silită* – dreptul de a obține prin constrângere îndeplinirea obligației cuprinse în titlul executoriu – și *dreptul material la acțiune* – dreptul de a obține, prin constrângere, obligarea sau condamnarea pârâtului, există neîndoielnic asemănări și, desigur, importante deosebiri.

Principalele *asemănări* sunt, în opinia noastră, următoarele:

- ambele sunt drepturi subiective, prerogative juridice care asigură prin constrângere satisfacerea unei pretenții, în cazul în care subiectul pasiv nu-și execută de bunăvoie obligația corelativă;

- ca drepturi subiective, ele prezintă caracterele juridice ale unor *drepturi potestative de acțiune*, deoarece impun subiectului pasiv o conduită specifică: obligația de a suporta efectele hotărârii judecătorești de condamnare sau ale executării silite, după caz (*obligation de laisser faire*); cu alte cuvinte, este vorba de un drept potestativ, în sensul că, dacă dreptul de a cere executarea silită (sau dreptul material la acțiune) există și dacă el este exercitat, nici organul de executare (sau instanța) și nici adversarul nu pot să împiedice executarea silită (sau darea unei hotărâri de condamnare)⁷⁰⁾;

- ambele au același subiect activ, persoana fizică sau persoana juridică în beneficiul căreia s-au dobândit (prin transmisiune succesorală sau prin acte de cesiune *inter vivos* și, de regulă, odată cu dreptul material, substanțial);

- ambele au *subiectul pasiv determinat*, cel împotriva căruia, se obține titlul executoriu, respectiv debitorul care este susceptibil de a fi supus executării silite;

- ambele *se nasc* la data încălcării dreptului subiectiv material, substanțial.

⁶⁹⁾ *Ibidem*, p. 339-340. V., în același sens: V.M. Ciobanu, G. Boroi, M. Nicolae, *op. cit.*, p. 10; G. Boroi, *op. cit.* (2003), p. 112 – prescripția dreptului de a cere și obține executarea silită este o sancțiune procesuală pentru creditor și un beneficiu legal pentru debitor care, așa cum rezultă din art. 405 alin. 3 C. proc. civ., constituie o cauză legală de stingere a puterii executorii a oricărui titlu executoriu, ce produce următoarele efecte juridice: stinge dreptul creditorului de a obține executarea silită; stinge obligația debitorului de a se supune executării silite (naște dreptul de a se opune executării silite); stinge obligația instanței de executare și a organului de executare de a da curs executării (naște dreptul de a refuza executarea).

⁷⁰⁾ V., pentru o asemenea idee aplicabilă acțiunii civile în sistemul art. 30 al Noului cod de procedură civilă francez, M. Bandrac, *op. cit.* (1994), p. 361, nota 3.

Principalele *deosebiri* sunt, în opinia noastră, următoarele:

- sub aspectul conținutului juridic: dreptul de a cere executarea silită constă în posibilitatea de a obține, prin constrângere, executarea obligației cuprinse în titlul executoriu, în timp ce dreptul material la acțiune are un conținut mai întins și variat – posibilitatea de a deține prin constrângere, obligarea sau condamnarea la efectuarea unei prestații determinate (*dare, facere, non facere*), recunoașterea unui drept subiectiv contestat sau, după caz, aplicarea unei alte sancțiuni civile (ex., anularea, rezoluțiunea, reducățiunea unui act civil, decăderea din exercițiul drepturilor părintești), inclusiv crearea sau modificarea unei situații juridice determinate (ex., acțiunile în materie de filiație sau de căsătorie, acțiunile în constituire de drepturi);

- sub aspectul obiectului: dreptul de a cere executarea silită are ca obiect realizarea obligației cuprinse în titlul executoriu, pe când dreptul material la acțiune are, dimpotrivă, un obiect variat, după cum am văzut în alineatul precedent;

- sub aspectul modalităților de realizare: dreptul de a cere executarea silită presupune intervenția organelor de executare, cu excepția cazului când executarea silită se face direct de creditor (ex., executarea garanțiilor reale mobiliare constituite în condițiile Legii nr. 99/1999), pe când dreptul material la acțiune se valorifică prin intermediul unei acțiuni judiciare, deoarece implică intervenția instanței judecătorești sau a organului arbitral;

- sub aspectul modalităților de stingere: dreptul de a cere executarea silită se stinge la data realizării executării silită, pe când dreptul material la acțiune se consumă la data obținerii titlului executor;

- sub aspectul prescriptibilității: dreptul de a cere executarea silită este prescriptibil extintiv, în timp ce dreptul material la acțiune poate fi atât prescriptibil, cât și imprescriptibil, după caz; termenele de prescripție sunt numeroase și variate ca întindere în cazul dreptului material la acțiune, pe când termenele de prescripție a dreptului de a cere executarea silită sunt mai puține și mult mai scurte.

c) Corelația dreptului de a cere executarea silită cu dreptul material la acțiune (stricto sensu). Deși distincte, cele două drepturi sunt într-o strânsă legătură, întrucât dreptul de a cere executarea silită este mijlocul, garanția realizării dreptului material la acțiune: obținerea titlului executoriu nu este un scop în sine, ci numai instrumentul juridic necesar satisfacerii pretențiilor titularului dreptului subiectiv substanțial încălcat, prin executarea silită a obligației cuprinse în titlul executoriu atunci când nu este adusă la îndeplinire de bunăvoie. Așadar, fără existența dreptului de a cere executarea silită, existența dreptului material la acțiune ar fi în majoritatea cazurilor pur formală și, deci, inutilă.

Prin urmare, relația dintre dreptul de a cere executarea silită și dreptul material la acțiune este o relație de tipul mijloc-scop. Aceasta este situația obișnuită.

Sunt însă cazuri în care există numai dreptul de a cere executarea silită, nu și un drept material la acțiune (*stricto sensu*). Avem în vedere acele situații în care titlurile executorii nu sunt hotărâri judecătorești, ci anumite înscrisuri cărora legea le recunoaște această calitate fără a fi întocmite în cadrul unei proceduri jurisdicționale (ex., înscrisurile notariale autentificate care constată o creanță certă, lichidă și exigibilă, contractele de credit bancar investite cu formulă executorie, contractele de constituire a garanțiilor reale mobiliare etc.). În asemenea cazuri, nu se naște decât dreptul de a cere executarea silită, care poate fi exercitat de îndată ce obligația cuprinsă în titlul executoriu a devenit exigibilă, iar stingerea prin prescripție

a acestui drept, închide titularului dreptului subiectiv civil substanțial posibilitatea de a obține un nou titlu executoriu, deoarece lipsește dreptul material la acțiune.

În sfârșit, este de semnalat tot ca o consecință a corelației dintre cele două drepturi la acțiune că, întrucât, în regulă generală, dreptul material la acțiune se naște înaintea dreptului de a cere executarea silită – conform tezei dualiste asupra dreptului la acțiune –, stingerea în orice mod, inclusiv prin prescripție, a dreptului material la acțiune, împiedică nașterea dreptului de a cere executarea silită, fiind un obstacol definitiv în realizarea pe cale silită a dreptului material, substanțial.

§3. Termenele de prescripție extinctivă

Termenul general de prescripție. *a) Reglementare.* Conform art. 405 alin. 1 teza I C. pr. civ.: „Dreptul de a cere executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel” (s.n.). După cum se observă, legiuitorul a păstrat același termen de prescripție, stabilit de art. 6 din Decretul nr. 167/1958, ca termen general de prescripție, aplicabil ori e câte ori prin lege nu se prevede altfel.

b) Caracterizare. Termenul general de prescripție de 3 ani se aplică:

- dreptului de executare silită a oricărui titlu executoriu, indiferent de caracterul lor jurisdicțional sau nejurisdicțional;

- în cazul executării silite a titlurilor executorii referitoare la drepturi de creanță și drepturi reale mobiliare, precum și în cazul executării silite a unor obligații nepatrimoniale⁷¹⁾, indiferent dacă dreptul material la acțiune este ori nu prescriptibil extinctiv;

- în cazul executării în România a unor titluri executorii străine (art. 174 din L. nr. 105/1992).

Termenul de 3 ani prevăzut de art. 405 alin. 1 C. pr. civ. nu se aplică:

- în cazul titlurilor executorii ce trebuie să fie executate într-un alt termen de prescripție (cf. art. 405 alin. 1 teza II C. pr. civ.);

- în cazul în care, printr-o dispoziție expresă, s-ar institui tot un termen de prescripție de 3 ani, dar care va avea caracter special în raport cu termenul general de prescripție (cf. termenul de 3 ani prevăzut de art. 23 alin. 5 din L. nr. 10/2001)⁷²⁾.

În încheiere, menționăm că termenul de 3 ani este aplicabil și în cazul punerii în executare a hotărârilor de partaj, în ce privește predarea unor bunuri mobile sau plata unei sulțe acordate

⁷¹⁾ Reamintim că, sub imperiul vechii reglementări (art. 404 C. pr. civ.), punerea în executare a hotărârilor judecătorești, prin care au fost stabilite drepturi personale nepatrimoniale, se putea face în termen de 30 de ani (TS, s. civ., dec. nr. 1782/1979, în *CD 1979*, p. 293). În urma modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin OUG nr. 138/2000 termenul de 30 de ani prevăzut de art. 404 C. pr. civ. a fost suprimat.

⁷²⁾ În practică, s-a decis că greșelile materiale strecurate într-o hotărâre judecătorească pot fi îndreptate, prin încheiere, atât înainte cât și după rămânerea definitivă a acesteia (art. 281 C. pr. civ.). Totuși, o hotărâre care nu a fost executată în termenul general de prescripție de 3 ani (art. 6 din D. nr. 167/1958) pierde și puterea de lucru judecat, iar îndreptarea unei atari hotărâri ar fi lipsită de orice eficiență. Prin excepție de la această regulă, hotărârile pronunțate în acțiunea în constatare nu sunt susceptibile de executare silită și pot fi rectificate, în baza art. 281 C. pr. civ., fără a se putea opune excepția prescripției dreptului la acțiune sau a dreptului de a solicita executarea silită (TJ Sibiu, dec. nr. 348/1986, în RRD nr. 10/1987, p. 54, cu *notă* de I. Leș).

prin hotărârea de împărțea în vederea asigurării egalității loturilor atribuite fiecărui copărtaș⁷³⁾. În schimb, dacă în masa partajabilă au fost incluse și imobile, dreptul de a cere predarea lor silită în baza hotărârii de partaj se prescrie în termen de 10 ani (art. 405 alin. 2 teza II C. pr. civ.), dat fiind faptul că acțiunea de partaj este, în general, considerată drept o acțiunea reală, iar nu procesuală⁷⁴⁾. În sfârșit, cât privește hotărârile judecătorești nesusceptibile de executare silită, reamintim că ele își păstrează puterea lucrului judecat, nefiind afectate de prescripția extintivă, chiar dacă ele trebuie supuse și unor formalități de publicitate, întrucât aceste formalități sunt prescrise pentru ca hotărârea respectivă să fie opozabilă față de terți, iar nu pentru a produce efecte juridice între părți⁷⁵⁾.

Termene speciale de prescripție. În materia prescripției dreptului de a cere executarea silită, termenele speciale de prescripție sunt mult mai puține, deoarece rațiunile care determină

⁷³⁾ În ce privește executarea hotărârilor de partaj, reamintim îndrumările de principiu date de Plenul fostului Tribunal Suprem: «1. *Hotărârea de partaj rămasă definitivă constituie titlu executoriu și este susceptibilă de executare, indiferent dacă în acțiune s-a cerut sau nu predarea efectivă a bunului și chiar dacă instanța nu a dispus această predare. Ca atare, introducerea de către copărtaș a unei acțiuni în revendicare împotriva copărtașului care deține bunul atribuit și refuză a-l preda nu este necesară.*

Executarea cu privire la predarea bunurilor împărțite poate fi cerută în termenul de prescripție de trei ani, prevăzut de art. 6 din decretul nr. 167/1958 (în prezent, în termen de 3 ani sau 10 ani, după distincțiile făcute de art. 405 alin. 1 C. pr. civ. – n.n.).

2. Hotărârea de partaj nu este susceptibilă de executare în cazul când părțile declară în mod expres că nu solicită predarea bunurilor. În această situație, pentru ca partea care a obținut hotărârea să intre în posesia bunurilor atribuite și a căror predare i-a fost refuzată de ceilalți copărtași, este necesară introducerea unei acțiuni în revendicare. O atare hotărâre își păstrează puterea de lucrujudecat, putându-se opune prescripția dreptului de a cere executarea numai cuprivire la obligația de a plăti sulte.» (dec. îndrumare nr. 3/1968 cu privire la efectele hotărârilor de partaj, în CD 1968, p. 14). Aceste îndrumări sunt și în prezent actuale. Pentru practica existentă în materie, v. și: TS, col. civ., dec. nr. 756/1966, în CD 1966, p. 152-154 și JN nr. 10/1966, p. 170; *idem*, s. civ., dec. nr. 1294/1979, în CD 1979, p. 293-295 și dec. nr. 1098/1982, în CD 1982, p. 188-193.

⁷⁴⁾ Cu privire la natura juridică a acțiunilor de partaj, v. M. Nicolae, *Prescripția extintivă*, nr. 279.

⁷⁵⁾ În practică, s-a decis în mod eronat că acțiunea în anularea unui contract de înstrăinare imobiliară, fiind o acțiune în realizare, hotărârea care pronunță nulitatea trebuie investită cu formulă executorie și transcrisă înăuntrul termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită (TJ Constanța, dec. civ. nr. 367/1971, cu *notă critică* de C.A. Muscă, RRD nr. 5/1972, p. 126-129). Or, hotărârea de anulare produce efecte între părți fără nici o altă formalitate, desființarea actului operând fie de plin drept (în cazul nulității absolute), fie în baza hotărârii pronunțate (în cazul nulității relative), deci, independent de orice formalitate de publicitate sau de altă natură.

În schimb, în cazul imobilelor supuse regimului de carte funciară, hotărârile judecătorești privitoare la aceste imobile sunt susceptibile de executare silită, dacă înscrierea în cartea funciară are efect constitutiv (art. 17 din D.L. nr. 115/1938) – v. de ex. TS, col. civ., dec. nr. 1344/1965, în JN nr. 3/1966, p. 154; *idem*, dec. nr. 1269/1965, în CD 1965, p. 247; cf. A. Hilsenrad, *În legătură cu prescripția dreptului de a cere executarea silită, cit. supra*, p. 103. Fac excepție cazurile în care drepturile reale imobiliare se dobândesc fără înscriere în cartea funciară (art. 26 din D.L. nr. 115/1938), când înscrierea trebuie făcută numai pentru a dispune de drept potrivit regulilor de carte funciară (B. Diamant, *nota II aprobativă* la sent. civ. nr. 19/1971 a Jud. Mediaș, în RRD nr. 3/1972, p. 136-137), precum și imobilele supuse Legii nr. 7/1996 a cadastrului și publicității imobiliare, în sistemul căreia înscrierea nu are efecte constitutive de drepturi, ci numai pentru opozabilitate față de terți (art. 27 și 28). În plus, conform art. 56 alin. 2 ale acestei din urmă legi, instanța judecătorească trebuie să transmită din oficiu, în termen de 3 zile, hotărârea rămasă definitivă și irevocabilă, constitutivă sau declarativă asupra unui drept real imobiliar, la biroul de carte funciară al judecătoriei în a cărei circumscripție se află imobilul, pentru a se opera mențiunile corepsunzătoare în cartea funciară (cu privire la regimul noilor cărți funciare, v. M. Nicolae, *Publicitatea imobiliară și noile cărți funciare*, Ed. Press Mihaela, București, 2000, p. 193 și urm.).

pe legiutor să fixeze diferite termene de prescripție, în vederea obținerii titlurilor executorii (prescripția dreptului material la acțiune), nu se mai regăsesc după exercitarea dreptului la acțiune în sens material. Într-adevăr, formele și împrejurările în care drepturile subiective și interesele legitime sunt încălcate, sunt practic nelimitate, după cum situațiile speciale în care se pot găsi persoanele vătămate sunt inconciliabile, neputând fi uniformizate pentru a se elabora reguli unice privind prescripția dreptului la acțiune. În schimb, după obținerea titlului executoriu, situația juridică consolidată sau clarificată a titularului dreptului subiectiv material impune un tratament egal în privința prescripției dreptului de a cere executarea silită. Din acest motiv, termenele speciale de prescripție sunt excepționale, fiind impuse de motive cu totul particulare.

De lege lata, pot fi amintite următoarele termene speciale de prescripție:

a) 10 ani, în cazul titlurilor emise în materia acțiunilor reale imobiliare (art. 405 alin. 1 teza II C. pr. civ.)⁷⁶⁾;

b) 7 ani, pentru executarea silită a creanțelor preluate de AVAB (Autoritatea pentru Valorificarea Activelor Bancare), constatate prin acte care constituie titlu executoriu sau care, după caz, au fost investite cu formulă executorie (art. 13 alin. 5 din OUG nr. 51/1998 privind valorificarea unor active bancare, republicată⁷⁷⁾);

c) 3 ani, pentru punerea în posesiune, după îndeplinirea formalităților de publicitate imobiliară, a imobilelor restituite în natură prin decizie sau dispoziție motivată emisă de unitatea deținătoare, care constituie și titlu executoriu (art. 23 alin. 5 din L. nr. 10/2001)⁷⁸⁾.

§4. Începutul prescripției extinctive

Regula generală privind începutul prescripției. a) *Reglementare.* Calcularea termenului de prescripție implică, în primul rând, determinarea momentului de la care aceasta începe să curgă. În acest sens, art. 405 alin. 2 C. pr. civ. fixează următoarea regulă: „termenul de prescripție începe să curgă de la data când se naște dreptul de a cere executarea silită”. Formulată în termeni generici, norma înscrisă în acest articol constituie regula generală privind începutul prescripției, astfel încât, pentru a cunoaște efectiv momentul în care se naște dreptul de a cere executarea silită este necesar a ști, în general, data când titlul executoriu poate fi pus în executare. Or, cunoașterea acestei date depinde, de regulă de *natura titlului executoriu* – hotărâre judecătorească sau arbitrală ori, după caz, un alt înscris prevăzut de lege –, precum și de existența unor eventuale *reguli speciale* privind începutul prescripției.

⁷⁶⁾ Cu privire la prescriptibilitatea acțiunilor reale, v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 223 și urm.

⁷⁷⁾ A se vedea M. Of. nr. 948 din 24 decembrie 2002. Alin. 4 și 5 ale art. 13 din ordonanță prevăd următoarele: „(4) Pe data preluării de către AVAB a activelor Bancare contractele de credit ajuse la scadență, încheiate între bănci și persoanele fizice sau persoanele juridice debitoare, constituie de drept titlu executoriu, fără să fie necesară investirea cu formulă executorie (...).”

(5) Termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a creanțelor preluate de AVAB, constatate prin acte care constituie titlu executoriu sau care, după caz, au fost investite cu formulă executorie, este de 7 ani. Acest termen nu se aplică creanțelor pentru care dreptul de a cere executarea silită a fost prescris.”

⁷⁸⁾ Pentru detalii, v. M. Nicolae, *Proceduri de restituire*, în „Regimul juridic al imobilelor preluate abuziv. Legea nr. 10/2001 comentată și adnotată” de Fl. A. Baias, B. Dumitrache și M. Nicolae, vol. I, ed. a II-a, Ed. Rosetti, București, 2002, p. 213-214.

Fiind o regulă generală, ea se aplică ori de câte ori nu există o regulă specială, privind începutul prescripției dreptului de a cere executarea silită, întrucât este știut că norma specială derogă de la norma generală (*specialia generalibus derogant*).

Pentru a determina începutul prescripției conform regulii generale, trebuie să facem o dublă distincție:

- între hotărârile organelor jurisdicționale și celelalte înscrisuri care, în condițiile legii, constituie titluri executorii, pe de o parte; și
- în cadrul hotărârilor organelor jurisdicționale, între hotărârile judecătorești și cele arbitrale, pe de altă parte.

Vom începe cu hotărârile judecătorești, deoarece reprezintă principala și cea mai importantă categorie de titluri executorii.

b) Hotărârile judecătorești. În cazul hotărârilor judecătorești, prescripția începe să curgă de la data când devin executorii, adică sunt susceptibile de a fi puse în executare. *Aceasta este opinia generală.*⁷⁹⁾ De lege lata, sunt executorii hotărârile definitive (art. 377 alin. 1 C. pr. civ.)⁸⁰⁾, în afara cazurilor în care recursul suspendă executarea (art. 300 alin. 1 C. pr. civ.)⁸¹⁾, precum și hotărârile de primă instanță date cu execuție vremelnică (art. 278 și 279 C. pr. civ.)⁸²⁾. Soluția începerii prescripției dreptului de a cere executarea silită la data când hotărârea judecătorească poate fi pusă în executare silită, mai exact, la data când aceasta

⁷⁹⁾ V., de ex., S. Zilberstein, V. M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 219. Adde I. Deleanu, *op. cit.*, vol. II (2003), p. 566.

⁸⁰⁾ Art. 377 C. pr. civ. (astfel cum a fost modificat prin OUG nr. 138/2000) prevede: „Sunt hotărâri *definitive*:

1. hotărârile date în primă instanță, potrivit legii, fără drept de apel;
2. hotărârile date în primă instanță care nu au fost atacate cu apel, sau chiar atacate cu apel, dacă judecata acestuia s-a perimat ori cererea de apel a fost respinsă sau anulată;
3. hotărârile date în apel;
4. orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu apel.

Sunt hotărâri *irevocabile*:

1. hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, nerecurate;
2. hotărârile date în primă instanță, care nu au fost atacate cu apel;
3. hotărârile date în apel, nerecurate;
4. hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluționat fondul pricinii;
5. orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs” (s.n.).

⁸¹⁾ Conform alin. 1 al art. 300 C. pr. civ. „recursul suspendă executarea hotărârii numai în cauzele privitoare la strămutarea de hotare, desființarea de construcții, plantații sau a oricăror lucrări având o așezare fixă, precum și în cazurile anume prevăzute de lege”.

⁸²⁾ Pentru problema începutului prescripției dreptului de a cere executarea silită indirectă (prin echivalent), în cazul în care executarea silită directă (în natură) nu mai poate avea loc, v. G. Boroi, *op. cit.* (2003), p. 117. În acest caz, se apreciază că trebuie deosebit după cum titlul în temeiul căruia a fost pormită executarea silită este cu condamnare alternativă ori, dimpotrivă, obligă numai la executarea în natură: „În primul caz, executarea silită indirectă făcându-se în baza aceluiași titlu executoriu, prescripția dreptului de a cere și obține executarea silită a creanței ce reprezintă contravaloarea începe să curgă de la data la care s-a constatat că nu se mai poate obține predarea silită a bunului, deci de la data constatării pieririi bunului. În cel de-al doilea caz, creditorul trebuie să obțină o hotărâre prin care să i se stabilească dreptul său de creanță având ca obligație corelativă îndatorirea debitorului de a-i remite o sumă de bani ce reprezintă contravaloarea lucrului, așa încât, de la data pieririi lucrului va începe să curgă prescripția dreptului la acțiune în sens material, dar numai din momentul în care hotărârea respectivă este susceptibilă de executare silită începe să curgă prescripția dreptului de a cere și obține executarea silită indirectă” (*ibidem*).

devenit definitivă este *criticabilă*, deoarece nu ține cont de principiile care guvernează prescripția extinctivă, fiind în discordanță cu regulile aplicabile întreruperii prescripției dreptului material la acțiune. Astfel, potrivit art. 17 alin. 3 din Decretul nr. 167/1958, „în cazul când prescripția a fost întreruptă printr-o cerere de chemare în judecată ori de arbitraj (...) *noua prescripție nu începe să curgă, cât timp hotărârea de admitere a cererii nu a rămas definitivă*” (s.n.), adică la data când a intrat în puterea lucrului judecat, deoarece *illo tempore* în dreptul procesual nu exista categoria „hotărârilor judecătorești irevocabile”, care a fost introdusă în 1993. Explicația este foarte simplă: cât timp judecata nu este desăvârșită și dreptul câștigat nu este confirmat cu putere de lucru judecat, reclamantul nu are certitudinea dreptului câștigat, siguranță pe care o dobândește abia după epuizarea căilor de atac la care adversarul său este îndreptățit. Din acest motiv, el nu poate fi constrâns să porceadă la executarea silită în baza unui titlu executoriu, amenințat încă cu desființarea de către instanța de control judiciar (instanța de apel și/sau recurs). Desigur, dacă trece la executare, o poate face⁸³⁾, deoarece hotărârea este executorie, dar starea de pasivitate nu poate fi însă socotită culpabilă și, în plus, sancționată, prin prescrierea dreptului de a cere executarea silită. Nu mai vorbim de faptul că, având în vedere durata proceselor (la Curtea Supremă de Justiție se acordă termene de luni de zile), există și riscul ca până la soluționarea recursului prin hotărâre irevocabilă favorabilă să se fi împlinit termenul de prescripție, și reclamantul să ajungă în postura în care dreptul său confirmat cu putere de lucru judecat să nu mai poată fi niciodată satisfăcut, pentru simplul motiv că n-a pus în executare hotărârea devenită dinainte executorie. Evident, o asemenea consecință este inadmisibilă și vădit nedreaptă.⁸⁴⁾

De altfel, Codul nostru civil este limpede în această privință și nu lasă loc de nici un dubiu: „Cererea făcută în judecată, zice art. 1868, nu va putea întrerupe prescripția decât dacă va fi încuviințată de judecătoria prin hotărâre de *nerevocabilă autoritate*.”

În cazul acesta nici o prescripție nu poate curge de la formarea cererii în judecată și până la pronunțarea unei asemenea hotărâri” (s.n.).

În concluzie, în cazul hotărârilor judecătorești, *prescripția dreptului de a cere executarea silită începe să curgă întotdeauna de la data rămânării irevocabile a acesteia* (art. 405 alin. 2 C. pr. civ., coroborat cu art. 17 alin. 3 din D. nr. 167/1958; art. 1868 C. civ.)⁸⁵⁾. Așadar, începutul prescripției nu trebuie legat de caracterul executoriu sau neexecutoriu al hotărârii, ci de *puterea de lucru judecat a acesteia*, cu atât mai mult cu cât doctrina românească

⁸³⁾ Cu riscul de a fi obligat la întoarcerea executării – procedură complicată și costisitoare pentru ambele părți (art. 404¹-404³ C. pr. civ.) – în caz de desființare a hotărârii care constituia titlu executoriu de către instanța de control judiciar.

⁸⁴⁾ Nu mai vorbim nici de situația hotărârilor executorii pronunțate în prima instanță, susceptibile de apel și recurs sau, după caz, numai de recurs (cf. art. 278 și 279 C. pr. civ. în privința hotărârilor cu execuție vremelnică sau art. 720⁸ C. pr. civ. în privința hotărârilor date în primă instanță în procesele și cererile în materie comercială). În toate aceste cazuri, dacă prescripția dreptului de a cere executarea silită începe să curgă la data când hotărârea devine executorie (data pronunțării de către prima instanță), iar cel interesat nu o pune în executare, se poate ajunge ca prescripția să fie împlinită înainte de data când hotărârea devine irevocabilă în urma epuizării căilor de atac prevăzute de lege (apel și/sau recurs).

⁸⁵⁾ Prescripția dreptului de a cere executarea silită nu poate să înceapă a curge cât timp efectul întreruptiv al cererii de chemare în judecată nu este definitiv consumat și dreptul material la acțiune nu este epuizat (art. 16 și 17 din D. nr. 167/1958), adică până când hotărârea judecătorească de admitere a acțiunii nu a intrat în puterea de lucru judecat.

consideră „executorialitatea” unul din caracterele puterii de lucru judecat (alături de exclusivitate, incontestabilitate și obligativitate) și nu invers⁸⁶⁾.

Cât privește *data* la care hotărârea judecătorească susceptibilă de executare silită rămâne irevocabilă, ținând seama de prevederile art. 377 alin. 2 C. pr. civ., care enumeră „hotărârile irevocabile”, aceasta se poate plasa într-unul din următoarele momente:

1° *data expirării termenului de recurs*, în cazul hotărârii date în primă instanță, fără drept de apel, care nu a fost însă recurată sau deși recurată, recursul a fost respins ca tardiv;

2° *data expirării termenului de apel*, în cazul hotărârii date în primă instanță, neatacată cu apel sau, deși apelată, apelul a fost respins ca tardiv⁸⁷⁾;

3° *data expirării termenului de recurs*, în cazul hotărârii date în apel nerecurate⁸⁸⁾ sau, deși recurate, recursul a fost respins ca tardiv;

⁸⁶⁾ Menționăm că, în doctrină, se recurge, cum am arătat deja, la determinarea momentului în care începe să curgă prescripția dreptului de a cere executarea silită în funcție de data când hotărârile devin executorii, ceea ce reclamă mai multe distincții, deoarece pe de o parte, cele mai multe dintre ele devin executorii atunci când rămân definitive (și devin definitive după distincțiile făcute de art. 377 alin. 1 C. pr. civ.), iar pe de altă parte, unele hotărâri sunt pronunțate cu execuție vremelnică și sunt, deci, executorii, înainte de a deveni definitive, existând riscul ca prescripția să se îplinească chiar înainte de această dată, situație cel puțin bizară. Sistemul propus este complicat, illogic, inechitabil și, bineînțeles, nelegal în lumina dispozițiilor art. 17 din Decretul nr. 167/1958. Cu privire la acest sistem v. de ex.: A. Hilsenrad, în *Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite* (1966), p. 161-162; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, 219-222; G. Boroi, *op. cit.* (2003), p. 115-117. V., pentru o aplicație practică recentă: C. Ap. Ploiești, s. com. și cont. adm., dec. nr. 685/2000, în C. Jud. nr. 4/2002, p. 41-42 (cu *notă* de Mona-Lisa Belu-Magdo).

În ce privește *dreptul comparat*, soluțiile sunt identice cu cele prevăzute de art. 1868 C. civ. rom., și, respectiv art. 17 alin. 3 din D. nr. 167/1958. A se vedea *exempli gratia*:

– art. 2896 C. civ. Q.: „L'interruption resultant d'une demande en justice se continue jusqu'au jugement passé en force de chose jugée ou, le cas échéant, jusqu'à la transaction intervenue entre les parties.

Elle a son effet, à l'égard de toutes les parties, pour tout droit découlant de la même source”;

– art. 2945 C. civ. it. (*Effetti e durata dell' interruzione*): „Per effetto dell' interruzione s'inizia un nuova periodo di prescrizione.

Se l'interruzione è avvenuta mediante uno degli atti indicati dai primi due commi dell' art 2943 (La prescrizione è interrotta dalla notificazione dell'atto con il quale si inizia un giudizio sia questo di cognizione ovvero conservativo o esecutivo. E pure interrotta dalla domanda proposta nel corso din un giudizio, – n.n.), la prescrizione non corre fino al momento in cui passa in giudicato la sentenza che definisce il giudizio.

Se il processo si estingue, rimane fermo l'effetto interruttivo e il nuovo periodo di prescrizione comincia dalla data dell'atto interruttivo.

Nel caso di arbitrato la prescrizione non corre dal momento della notificazione dell'atti contenente la domanda di arbitrato sino al momento in cui il lodo che definisce il giudizio non é più impugnabile o passa in giudicato la sentenza resa sull' impugnazione”.

⁸⁷⁾ Aceeași este soluția și dacă recursul împotriva hotărârii de respingere a fost respins ca nefondat, anulat sau s-a perimat ori s-a exercitat recurs *omisso medio*, care a fost respins ca inadmisibil. În ambele cazuri – apel tardiv sau recurs *omisso medio* – aceste soluții sunt impuse de faptul că în sistemul nostru procesual nu se poate exercita recursul *omisso medio*, adică trecând peste calea de atac a apelului (V.M. Ciobanu, G. Boroi, M. Nicolae, *op. cit.*, p. 11-12).

⁸⁸⁾ Instanța de apel poate păstra ori schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată. Dacă instanța respinge apelul ca nefondat, îl anulează sau constată perimarea lui, *hotărârea dată în prima instanță* constituie titlu executoriu și devine irevocabilă, fie *la data expirării termenului de recurs* împotriva hotărârii date în apel (iar nu de la data expirării termenului de apel împotriva hotărârii date în primă instanță în cazul apelului nul sau perimat și nici de la data pronunțării hotărârii de anulare sau de constatare a perimării apelului, de vreme ce în ambele cazuri hotărârile sunt susceptibile de apel sau, după caz, de recurs, fie *la data pronunțării instanței de recurs* asupra recursului contra hotărârii date în apel (art. 377 alin. 1 pct. 2 coroborat cu art. 377 alin. 2 pct. 3 și 4 C. pr. civ.). Pentru o discuție pe această temă, v. S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 220-221, nota 30.

4° data pronunțării instanței de recurs, chiar dacă prin hotărârea pronunțată nu s-a soluționat fondul pricinii, în cazul hotărârii instanței de recurs prin care s-a soluționat fondul (deci în caz de modificare a hotărârii recurate sau de rejudecare a fondului după casarea cu reținere), al hotărârii instanței de apel, dacă recursul a fost respins ca neîntemeiat, a fost anulat ori s-a constatat perimarea lui⁸⁹⁾.

c) *Hotărârile arbitrale*. Potrivit art. 367 C. pr. civ., hotărârea arbitrală este *obligatorie* (executorie) și se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat, *de îndată* sau în termenul arătat în hotărâre, iar în caz contrar, la cererea părții interesate, se investește cu formulă executorie și se execută silit întocmai ca și o hotărâre judecătorească (art. 367¹ și 368 C. pr. civ.)⁹⁰⁾. Cu toate acestea, în ce privește începutul prescripției dreptului de a cere executarea silită se aplică *mutatis mutandis* soluția din cazul hotărârilor judecătorești: prescripția începe să curgă *de la data când hotărârea arbitrală devine irevocabilă* (art. 405 alin. 2 C. pr. civ. coroborat cu art. 17 alin. 3 din D. nr. 167/1958)⁹¹⁾.

d) *Alte titluri executorii*. Când este vorba de titluri care nu se obțin în urma unei proceduri jurisdicționale, în principiu, dreptul de a cere executarea silită se naște din momentul eliberării sau întocmirii titlului executoriu, când începe să curgă și prescripția, cu excepția cazului în care din lege sau din cuprinsul titlului rezultă contrariul (spre ex., art. 66 din L. nr. 36/1995 prevede că actul autentificat de notarul public, care constată o creanță certă și lichidă, are putere de titlu executoriu *la data exigibilității acesteia*, care poate fi, după împrejurări, data autentificării sau o dată ulterioară).

Reguli speciale privind începutul prescripției. a) *Reglementare*. Pe lângă regula generală mai sus amintită, datorită varietății și complexității situațiilor juridice sau din cauza faptului că exercitarea dreptului de a cere executarea titlului executoriu nu este posibilă, din diverse motive, o dată cu nașterea acestui drept, prin lege au fost instituite (sau pot fi prevăzute) și *alte reguli* privind începutul prescripției extinctive, care au însă caracter *special*, de strictă interpretare și aplicare.

Aceste reguli speciale își găsesc temeiul fie în dispozițiile Decretului nr. 167/1958 (art. 7, 12), fie în alte prevederi legale (art. 367 și 381 C. pr. civ.; art. 13 alin. 5 din OUG nr. 51/1998, republicată etc.).

b) *Enumerare*. Principalele reguli speciale privind începutul prescripției dreptului de a cere executarea silită sunt următoarele:

⁸⁹⁾ V., ca aplicație practică: TS, s. civ., dec. nr. 930/1986, în RRD nr. 2/1987, p. 67.

⁹⁰⁾ Hotărârea arbitrală poate fi desființată numai prin acțiune în anulare (art. 364 C. pr. civ.) formulată în termen de o lună de la data comunicării hotărârii arbitrale. Natura juridică a acțiunii arbitrale este controversată (cf. V.M. Ciobanu, *Din nou despre natura juridică a acțiunii în anulare a hotărârii arbitrale*, în Dreptul nr. 1/2002, p. 76-83; I. Deleanu, *Notă la dec. nr. V/2001 a Secțiilor unite ale CSJ*, în PR nr. 1/2002, p. 37-43).

⁹¹⁾ Termenul de prescripție de 3 ani prevăzut de art. 6 din D. nr. 167/1958, se arată într-o decizie de speță, curge de la data rămânerii definitive a hotărârii arbitrale străine și nu de la data când aceasta a fost investită cu formulă executorie, prin procedura de executare, deoarece nu momentul eliberării titlului executor este avut în calcul pentru începerea curgerii termenului de prescripție (T. București, s. com., dec. nr. 482/1991, în *Culegere de practică judiciară comercială 1990-1998*, p. 575, nr. 368).

– în cazul titlurilor executorii care indică un termen la care creanța devine exigibilă sau prin care s-a acordat un termen de executare a obligației (termen de grație), *prescripția începe să curgă la împlinirea termenului* (art. 7 alin. 3 din D. nr. 167/1958⁹²); art. 367 și 381 C. pr. civ.⁹³);

– în cazul în care debitorul este obligat la prestații succesive (pensii de întreținere, despăgubiri civile periodice etc.), *prescripția începe să curgă, pentru fiecare din aceste prestații, de la data de la care aceasta a devenit exigibilă* (art. 7 alin. 3 și art. 12 din D. nr. 167/1958)⁹⁴;

– în cazul deciziei sau dispoziției de aprobare a restituirii în natură a imobilului în condițiile prevăzute de Legea nr. 10/2001, *prescripția începe să curgă de la data primirii ei de către persoana îndreptățită* (art. 23 alin. 5)⁹⁵.

§5. Suspendarea prescripției extinctive

Sediul materiei. a) Precizări prealabile. În timpul curgerii termenului de prescripție este însă posibil să intervină anumite situații obiective sau subiecte (personale), care să împiedice pe titularul dreptului de a cere executarea silită să-și exercite dreptul, după cum este posibil și ca acesta să fi făcut anumite acte, pentru realizarea dreptului său, fără să fi ajuns la o realizare deplină. Pentru a împiedica producerea efectului extinctiv al prescripției, în asemenea situații excepționale sau particulare, s-au prevăzut în lege, pe de o parte, suspendarea cursului prescripției, iar, pe de altă parte, întreruperea acesteia.

Suspendarea prescripției constă în oprirea temporară a curgerii ei, pe timpul cât durează cauza suspendării, în timp ce întreruperea prescripției, ce va fi analizată ulterior, presupune ștergerea prescripției scurse până la data survenirii cauzei întreruptive și începerea unei noi prescripții.

⁹² Potrivit art. 7 alin. 3 din D. nr. 167/1958, se arată într-o altă decizie de speță, prescripția începe să curgă la momentul împlinirii termenului. În speță, termenul de prescripție a executării, înscris în art. 3 din D. nr. 167/1958 (3 ani) a început să curgă la data de 4 iunie 1993, când s-a împlinit termenul suspensiv, iar la data de 1 octombrie 1998, când creditorul a formulat cererea de executare, dreptul de a cere executarea era prescris (C. Ap. Iași, s. civ., dec. nr. 910/2000, în *Jurisprudența Curții de Apel Iași în materie civilă 2000*, p. 65, nr. 35).

⁹³ În cazul în care creditorul solicită instanței să constate că debitorul este decăzut din termenul de grație, prescripția începe să curgă de la data rămânării definitive (mai exact, irevocabile) a hotărârii prin care instanța, în baza art. 383 C. pr. civ. a constatat decăderea (V.M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. II, 1996, p. 132).

⁹⁴ V., în acest sens: TS, col. civ., dec. nr. 296/1961, în *CD 1961*, p. 370; TJ Sibiu, dec. civ. nr. 243/1986, în RRD nr. 1/1988 p. 47 (cu *notă aprobativă* de I. Leș); I. Leș, G. Kovacs, *Nota* (explicativă) la dec. civ. nr. 461/1987 a TJ Sibiu, în RRD nr. 11/1988, p. 66-67. V. și TS, s. civ., dec. nr. 859/1989, în *Dreptul* nr. 5/1990, p. 68 (executarea unei hotărâri străine de obligare la prestații succesive de întreținere).

⁹⁵ Art. 23 din Legea nr. 10/2001 prevede: „(1) În termen de 60 de zile de la înregistrarea notificării sau, după caz, de la data depunerii actelor doveditoare, potrivit art. 22, unitatea deținătoare este obligată să se pronunțe, prin decizie sau, după caz, dispoziția motivată, asupra cererii de restituire în natură (...).

(4) Decizia sau, după caz, dispoziția de aprobare a restituirii în natură a imobilului face dovada proprietății persoanei îndreptățite asupra acestuia, are forța probantă a unui înscris autentic și constituie titlu executoriu pentru punerea în posesie, după îndeplinirea formalităților de publicitate imobiliară.

(5) Decizia sau, după caz, dispoziția prevăzută la alin. (4) trebuie pusă în executare în termen de 3 ani de la data primirii ei de către persoana îndreptățită.

(6) Prevederile alin. (1)-(5) sunt aplicabile și dispozițiilor emise de primar potrivit art. 20 alin. (3)”.

b) Reglementare. În ce privește suspendarea prescripției dreptului de a cere executarea silită, sunt incidente prevederile art. 405¹ C. pr. civ. și în completare dispozițiile art. 13-15 din Decretul nr. 167/1958.

Cauzele de suspendare. Prescripția nu începe să curgă, iar dacă a început să curgă se suspendă (art. 405¹ alin. 1 C. pr. civ.):

a) în cazurile stabilite de lege pentru suspendarea termenului de prescripție a dreptului material la acțiune, mai exact (art. 13 lit. a și b și art. 14 din D. nr. 167/1958): 1) cât timp cel împotriva căruia ea curge (creditorul) este împiedicat de un caz de forță majoră să facă acte de întrerupere a prescripției⁹⁶⁾; 2) cât timp creditorul sau debitorul face parte din forțele armate ale României, iar acestea se află pe picior de război; 3) între părinți sau tutore și cei care se află sub ocrotirea lor, între curator și acei pe care îi reprezintă, precum și între orice altă persoană care, în temeiul legii sau al hotărârii judecătorești, administrează bunurile altora și cei ale căror bunuri sunt astfel administrate, cât timp socotelile nu au fost date și aprobate; 4) împotriva celui lipsit de capacitatea de exercițiu, cât timp nu are reprezentant legal și nici împotriva celui cu capacitate restrânsă, cât timp nu are cine să-i încuviințeze actele; 5) între soți, în timpul căsătoriei⁹⁷⁾;

b) pe timpul cât suspendarea executării silite este prevăzută de lege ori a fost stabilită de instanță sau de alt organ jurisdicțional competent; prescripția nu se suspendă însă pe timpul cât executarea silită este suspendată la cererea creditorului următor (art. 405¹ alin. 3 C. pr. civ.);

c) atâta timp cât debitorul își sustrage veniturile și bunurile de la urmărire;

d) în alte cazuri prevăzute de lege.

De reținut că toate cauzele de suspendare a prescripției dreptului de a cere executarea silită sunt *legale, limitative* (exclusive) și produc efecte de plin drept (*ope legis*).

Efectele suspendării. După încetarea suspendării, prescripția își reia cursul, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare (art. 405¹ alin. 2 C. pr. civ.). Prescripția *nu se va împlini totuși înainte de expirarea unui termen de 6 luni*, socotit de la încetarea cauzei de suspendare (art. 15 alin. 2 din D. nr. 167/1958).

⁹⁶⁾ Moartea creditorului nu constituie o cauză de forță majoră și ca atare nu suspendă prescripția dreptului de a cere executarea silită a unei creanțe, aflată în activul succesiunii, până la acceptarea acesteia de către moștenitori (T. reg. Brașov, dec. civ. nr. 293/1966, în RRD nr. 11/1967, p. 116-117, cu *notă* de I. Stratulat și Z. Cohn). Cf. art. 1875 C. civ.: „prescripția curge în contra oricărei persoane care n-ar putea invoca o excepție anume stabilită de lege”.

De asemenea, starea de arest a debitorului, unită cu insolvabilitatea acestuia, nu reprezintă un caz de forță majoră pentru creditorul următor și deci nu constituie un motiv de suspendare a prescripției dreptului la executare (T. reg. Iași, dec. civ. nr. 609/1966, în RRD nr. 2/1968, p. 120-122, cu *notă* de N.M. Dogaru, M. Bărcă).

⁹⁷⁾ V., pentru aplicații practice: TJ Constanța, dec. civ. nr. 102/1973, în RRD nr. 6/1973, p. 159; TS, s. civ., dec. nr. 691/1980, în RRD nr. 11/1980, p. 63.

Pentru amănunte privind cauzele de suspendare a prescripției dreptului la acțiune în sens material (*stricto sensu*), v. M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, nr. 322 și urm.

Precizăm, în final, că, în cazul suspendării prescripției dreptului de a cere executarea silită, nu este incidentă cauza de suspendare prevăzută de art. 13 lit. c) din D. nr. 167/1958 (*reclamația administrativă*), deoarece privește numai realizarea dreptului la acțiune.

§6. Întreruperea prescripției extinctive

Sediul materiei. a) *Precizări prealabile.* Spre deosebire de suspendarea prescripției care oprește cursul ei, deoarece titularul dreptului de a cere executarea silită se află în imposibilitate materială, morală sau juridică de a face acte de întrerupere în vederea realizării dreptului, întreruperea prescripției presupune concursul activ al titularului dreptului, exprimând voința neîndoielnică de a-și exercita dreptul sau, după caz, intervenția sau inițiativa subiectului pasiv prin acte care exprima voința implicită, dar neîndoielnică de a-și executa obligația cuprinsă în titlul executoriu.

Dacă însă în caz de suspendare, după încetarea ei, prescripția își continuă cursul, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare, întreruperea prescripției șterge prescripția cursă până la întrerupere, începând să curgă o nouă prescripție de același fel: *prescripția dreptului de a cere executarea silită.*

b) *Reglementare.* Întreruperea prescripției dreptului de a cere executarea silită este reglementată de noile dispoziții ale art. 405² C. pr. civ., care trebuie completate cu prevederile art. 17 din Decretul nr. 167/1958, precum și cele cuprinse în art. 1045, 1056, 1872 și 1873 C. civ.

Cauzele de întrerupere. Prescripția dreptului de a cere executarea silită *se întrerupe* (art. 405¹ alin. 1 C. pr. civ.):

a) *pe data îndeplinirii de către debitor, înainte de începerea executării silite sau în cursul acesteia a unui act voluntar de executare a obligației prevăzute în titlul executoriu ori a recunoașterii, în orice alte mod, a datoriei*⁹⁸⁾; recunoașterea datoriei constituie o cauză de întrerupere a prescripției extinctive, fără a deosebi după cum este expresă sau tacită, deoarece rezistența debitorului obligației față de acest drept încetând prin recunoaștere, titularul dreptului este în mod legitim îndreptățit să aștepte executarea obligației și să evite efectuarea unor

⁹⁸⁾ Amintim că, sub imperiul Decretului nr. 167/1958, recunoașterea de către debitor a obligației cuprinse în titlul de executare, inclusiv plata parțială a debitului au fost considerate în practică drept cauze întreruptive de prescripție, spre deosebire de unii autori, care au criticat aceste hotărâri pe considerentul că această recunoaștere este valabilă doar în cazul întreruperii prescripției dreptului material la acțiune. „O astfel de recunoaștere – s-a arătat în această opinie – este tardivă și deci inutilă după ce s-a obținut hotărârea judecătorească, definitivă și executorie, care a stabilit existența datoriei și l-a obligat pe debitor la plată. O executare de bunăvoie a unei hotărâri judecătorești nu constituie, în mod necesar, o achiesare la hotărâre, mai ales că, odată devenită executorie, ea nu mai reclamă vreo renunțare din partea debitorului. Fapta debitorului de a plăti o parte din această datorie ulterior obținerii hotărârii definitive și executorii nu mai poate fi reținută sub aspectul unei recunoașteri, cu efect asupra dreptului la acțiune care a fost folosit și epuizat, ci, numai ca plată în sine”. (D. Pașalega, *notă* la dec. civ. nr. 305/1966 a T. reg. Brașov, în RRD nr. 4/1967, p. 139-140); v., în același sens, V. Lăzărescu, *notă critică* la dec. civ. nr. 1801/1970 a TJ Timiș, în RRD nr. 4/1972, p. 134-135. Această opinie este criticabilă, deoarece în realitate dreptul de a cere executarea silită nu este un drept procesual civil, ci o formă de manifestare a dreptului material la acțiune, care nu trebuie confundat cu dreptul de a sesiza organul de executare (drept subiectiv procesual); recunoașterea datoriei cuprinse în titlul executoriu exprimă voința debitorului de a achita de bunăvoie obligația, ceea ce îndreptățește pe creditor să nu facă acte de întrerupere și cheltuieli inutile. Această motivație stă la baza consacrării exprese în art. 405² alin. 1 lit. a) C. pr. civ. a acestui caz de întrerupere, punându-se capăt oricărei controverse.

cheltuieli de executare inutile. Pentru ca recunoașterea tacită să producă efecte întreruptive trebuie să fie fermă, neîndoienică⁹⁹⁾;

b) *pe data depunerii cererii de executare, însoțită de titlul executoriu, chiar dacă a fost adresată unui organ de executare incompetent*; depunerea cererii de executare la organul de executare nu constituie un „act de executare” propriu-zis, însă se prezintă ca manifestare neechivocă a voinței titularului dreptului de a cere executarea silită de a-și realiza dreptul, ceea ce justifică producerea efectului interruptiv de prescripție¹⁰⁰⁾;

c) *pe data trimiterii spre executare a titlului executoriu, în condițiile art. 453 alin. 2 C. pr. civ.*; legea are în vedere situația popririi înființate de instanța de fond, din oficiu, de îndată ce hotărârea este executorie, potrivit legii, pentru sumele datorate cu titlu de obligație legală de întreținere sau de alocație pentru copii, precum și în cazul sumelor datorate cu titlu de despăgubiri pentru repararea pagubelor cauzate prin moarte, vătămarea integrității corporale sau a sănătății, când executarea se face asupra salariului sau asupra altor venituri periodice cunoscute, realizate de debitor, cazuri în care nu mai este nevoie de participarea executorului judecătoresc¹⁰¹⁾;

⁹⁹⁾ Recunoașterea tacită poate rezulta, de ex., din plata către debitor a dobânzilor sau penalităților aferente, sau dintr-o cerere de acceptare de către creditor a unei eșalonări a plății ori de acordare a unui termen de plată; de asemenea, cum am menționat, efectuarea unei plăți parțiale este calificată în practică drept recunoașterea obligației de către debitor (T. București, s. com., dec. nr. 482/1991, *cit. supra*, p. 575; TJ Timiș, dec. civ. nr. 180/1970, *cit. supra*, p. 33). Tot în practică s-a decis că este îndeplinită condiția exigibilității creanței, prevăzute de art. 29 alin. 1 al Legii nr. 64/1995, și atunci când cursul prescripției extinctive a dreptului de a cere executarea silită a fost întrerupt, prin acordul expres al administratorului unic al societății debitoare, pentru vânzarea la licitație a imobilului ipotecat ca garanție a creanței și efectiv a avut loc această licitație (C. Ap. Cluj, s. com. și de cont. adm., dec. nr. 362/2000, în *Bul. jur.* 2000, vol. II, p. 165-166).

În schimb, într-o altă decizie de speță s-a statuat că „în cauză (...) prin decizia nr. 3418 din 06 decembrie 1973 Tribunalul municipiului București secția a III-a civilă a atribuit reclamantului imobilul de la adresa menționată, obligându-l să plătească părților, care locuiau la data împărțelii în imobil, suma de 6.743 lei sultă. Părțile nu au pus în executare decizia arătată până la 24 iulie 1978, când prin acțiunea formulată, reclamantul a cerut evacuarea părților pentru lipsă de titlu, iar părții, prin cererea reconvențională, au solicitat plata sultei. Întrucât de la 22 decembrie 1973, când s-a pronunțat hotărârea de partaj, până la 24 iulie 1978, data introducerii acțiunii și cererii reconvenționale, termenul de 3 ani prevăzut de textul de lege arătat a fost depășit, instanțele aveau obligația să constate că dreptul părților de a cere executarea hotărârii este prescris”. (TS, s. civ., dec. nr. 1294/1974, *CD* 1979, p. 295). Decizia citată este însă eronată din cel puțin două motive: 1) în speță, nu s-a formulat o cerere de executare silită, ci o acțiune de evacuare pentru lipsă de titlu, hotărârea de partaj constituind titlu juridic (dovada dreptului de proprietate asupra bunului atribuit prin împărțeală) și având sub acest aspect putere de lucru judecat; 2) instanța supremă a omis să analizeze dacă însuși termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită nu a fost întrerupt prin *recunoașterea tacită* (continuă) a obligațiilor reciproce (predarea imobilului de către părți în schimbul plății sultei datorate de către reclamant).

¹⁰⁰⁾ Nu se mai pune, așadar, problema – aprig disputată sub vechea reglementare – de a califica, în lumina art. 6 alin. 1 lit. c) din D. nr. 167/1958, cererea de executare silită ca un „act începător de executare, fiind tranșată în mod direct de legiuitor prin includerea cererii de executare printre cauzele de întrerupere a cursului prescripției dreptului de a cere executarea silită, deoarece ceea ce interesează în cadrul reglementării în vigoare este manifestarea de voință a titularului dreptului de a-și vedea realizat dreptul ce i-a fost recunoscut sau atribuit (pentru amănunte referitoare la această controversă, v., de ex.: A. Hilsenrad, în *Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite*, 1966, p. 165-168; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 171-176).

¹⁰¹⁾ Precizăm că, în aceste cazuri, poprirea rămâne în ființă și atunci când debitorul își schimbă locul de muncă la o altă unitate sau este pensionat. În aceste cazuri, unitatea de la care pleacă debitorul va trimite actele prin care s-a înființat poprirea unității la care se află noul loc de muncă al debitorului sau organului competent

d) *pe data îndeplinirii în cursul executării silite a unui act de executare*; această cauză de întrerupere are în vedere orice acte de executare îndeplinite în cursul desfășurării procedurii de executare silită, deci, acte prin care ar fi indisponibilizate și valorificate bunuri ale debitorului, în vederea realizării silite a dreptului creditorului urmărit¹⁰²⁾, cum ar fi, cu titlu de exemplu: i) sechestrarea bunurilor mobile prin procesul-verbal întocmit de executorul judecătoresc (art. 411 și 416 C. pr. civ.) și încredințarea lor unui custode (art. 419 alin. 3 C. pr. civ.); ii) sechestrarea fructelor neculese și a recoltelor prinse de rădăcini (art. 463 C. pr. civ.); iii) întocmirea procesului-verbal de situație, în cazul urmăririi silite imobiliare (art. 496 C. pr. civ.); iv) numirea unui administrator-sechestr (art. 501 C. pr. civ.); v) întocmirea și afișarea publicațiilor de vânzare (art. 439 și 504 C. pr. civ.); vi) procesul verbal de desfășurare a licitației (art. 447 și 511 C. pr. civ.) etc.;

e) *pe data depunerii cererii de reluare a executării, în condițiile art. 371⁶ alin. 1*; această cauză de întrerupere este destinată să acopere situațiile în care executarea silită a încetat, nemaiputând fi efectuată sau continuată din cauza lipsei de bunuri urmăribile ori a imposibilității de valorificare a unor asemenea bunuri, iar titlul executoriu a fost restituit creditorului, cu menționarea pe acesta a cauzei restituirii și părții din obligație ce a fost executată; (art. 371⁵ lit. b) C. pr. civ.); în aceste cazuri, art. 371⁶ C. pr. civ. prevede posibilitatea reluării

de ocrotire socială care, de la data primirii acestor acte, devine terț poprit. Dacă debitorul părăsește unitatea fără ca aceasta să cunoască noul loc de muncă, ea îl va încunoștința pe creditor despre această împrejurare, care, după aflarea noului loc de muncă al debitorului, îl va aduce la cunoștința unității de la care debitorul a plecat, pentru a se proceda la comunicarea actelor prin care s-a înființat poprirea noului loc de muncă (art. 455 C. pr. civ.). Pe data comunicării actelor de înființare a popririi (titlul executoriu) noului loc de muncă *operează o nouă întrerupere* a cursului prescripției în condițiile aceleiași dispoziții legale mai sus citate (art. 405² alin. 1 lit. c C. pr. civ.).

În cazul popririi înființate, potrivit art. 453 alin. 2 și 455 C. pr. civ., nu intervine perimarea executării silite, deoarece instanța de executare și terțul poprit trebuie, din oficiu, să facă demersuri pentru punerea în executare și realizarea obligației cuprinse în titlul executoriu. În sensul că prevederile art. 389 C. pr. civ., privitoare la perimarea executării silite, nu sunt aplicabile în cazul popririlor înființate pentru pensii de întreținere, v. TJ Sibiu, dec. civ. nr. 461/1987, în RRD nr. 11/1988, p. 62-63 (cu *notă explicativă* de I. Leș și G. Kovacs).

În sfârșit, menționăm că, în practică, s-a mai decis că prescripția dreptului de a cere, separat, executarea cheltuielilor de judecată, acordate prin hotărârea ce a soluționat o acțiune în stabilirea pensiei de întreținere, dar omise în adresa de înființare a popririi, este întrerupt pe toată perioada cât s-au efectuat rețineri în executarea sumelor restante și până la momentul din care reținerile s-au limitat la suma reprezentând pensie de întreținere lunară (TJ Suceava, dec. civ. nr. 681/1973, în RRD nr. 6/1976, p. 40, cu *notă* de Gh. D. Dumitrescu).

¹⁰²⁾ Nu sunt acte de executare silită, ci acte sau măsuri premergătoare executării: 1) sechestrul asigurător, sechestrul judiciar și poprirea asigurătorie, deoarece sunt măsuri asigurătorii luate înainte sau în cursul judecății, deci înainte de obținerea titlului executoriu (art. 591-601 C. pr. civ.); 2) investirea titlului cu formulă executorie (T. reg. Banat, dec. civ. nr. 3454/1962, nepublicată, *apud* S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 176, nota 52); 3) somația (art. 387 C. pr. civ.); 4) înștiințarea de plată, 5) notificarea luării în posesie a bunului afectat unei garanții reale mobiliare (art. 64, Titlul V din L. nr. 99/1999); 6) notificarea scoaterii la vânzare a bunului afectat unei garanții reale mobiliare, art. 71, Titlul V din L. nr. 99/1999) etc. În lumina acestor considerații, socotim că, în mod vădit eronat și cu încălcarea flagrantă a dispozițiilor legale în materie, s-a putut considera că adresele emise de unitatea creditoare și comunicate debitorului, conținând înștiințarea de plată neurmărite de o executare efectivă, constituie acte de executare care au întrerupt termenul de prescripție a executării silite, conform art. 16 din D. nr. 167/1958, neavând nici măcar valoarea unor somații de plată, în sensul art. 387 C. pr. civ. (cf. C. Ap. București, s. IV civ., dec. nr. 1523/1996, în *Culegere de practică judiciară 1993-1998*, p. 237-238, nr. 70).

executării silită, dacă se indică bunuri ce pot fi urmărite potrivit legii și termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită nu este împlinit;

f) *în alte cazuri prevăzute de lege*; cauzele de întrerupere prevăzute de art. 405² sunt cauze generale, putând fi instituite prin legi speciale și alte cauze de întrerupere a cursului prescripției dreptului de a cere executarea silită.

De reținut că, indiferent de actul normativ care le instituie, cauzele de întrerupere au caracter *limitativ*, fiind de strictă interpretare și aplicare, și operează de plin drept (*ope legis*).

Efectul întreruperii prescripției. a) *Conținutul întreruperii prescripției dreptului de a cere executarea silită.* Întreruperea prescripției șterge prescripția începută înainte de apariția împrejurării care a întrerupt-o. După întrerupere, începe să curgă un nou termen de prescripție a dreptului de a cere executarea silită (art. 405² alin. 2 C. pr. civ.).

Este de observat că, practic, de cele mai multe ori, în cadrul unei executări silită vor exista mai multe întreruperi ale cursului prescripției, astfel încât, dacă acea executare silită va înceta fără a se realiza integral drepturile prevăzute în titlul executoriu (cf. art. 371⁵ C. pr. civ.), va prezenta o importanță deosebită ultimul act concret de executare silită, deoarece, de la data acestuia, va începe să curgă o nouă prescripție pentru executarea silită a drepturilor creditorului nerealizate în cadrul executării neîncheiate¹⁰³.

Prescripția nu este întreruptă dacă cererea de executare a fost respinsă, anulată sau dacă s-a perimat ori dacă cel care a făcut-o a renunțat la ea (art. 405² alin. 3 C. pr. civ.). Rezultă că, spre deosebire de celelalte cazuri de întrerupere, întreruperea prescripției prin cererea de executare (ca și întreruperea prescripției dreptului la acțiune în realizare prin cererea de chemare în judecată) este provizorie și condiționată, în sensul că efectul întreruptiv dispare retroactiv, dacă cererea de executare silită a fost respinsă de instanța de executare (art. 373¹ C. pr. civ.), anulată, dacă s-a perimat¹⁰⁴ ori dacă cel care a făcut-o a renunțat la

¹⁰³ V., în acest sens, V.M. Ciobanu, G. Boroi, M. Nicolae, *op. cit.*, p. 13. Încetarea executării silită în condițiile art. 375⁵ lit. b) C. pr. civ. atrage întreruperea definitivă a cursului prescripției, de la data întreruperii începând să curgă un nou termen de prescripție, deoarece executarea este oprită sau nu poate continua din motive obiective, neimputabile creditorului urmăritor (art. 371⁶ alin. 1 coroborat cu art. 405² alin. 2 C. pr. civ.).

¹⁰⁴ Conform art. 389 C. pr. civ.: „Dacă creditorul a lăsat să treacă 6 luni de la data îndeplinirii oricărui act de executare, fără să fi urmat alte acte de urmărire, executarea se perimă de drept și orice parte interesată poate cere desființarea ei.

În caz de suspendare a executării, termenul de perimare curge de la incitarea suspendării.

Dacă se face o nouă cerere de executare, se va face mai întâi o nouă somație, la care nu se va mai alătura titlul executoriu”. Când executarea se face din oficiu de către instanța de executare, perimarea nu operează (cf. TJ Sibiu, dec. civ. nr. 469/1987, *cit supra*), dar celelalte reguli privind întreruperea prescripției rămân neatinse.

Îndeplinirea unui act începător de executare nu are nici un efect cu privire la prescripția dreptului de a cere executarea silită, dacă, ulterior, executarea pornită în baza actului începător a fost perimată (TJ Galați, dec. civ. nr. 185/1977, în RRD nr. 7/1978, p. 36-37, cu *notă* de Gh. Marinescu). În practică, s-a mai statuat că termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită se consideră însă întrerupt, chiar dacă, după îndeplinirea unui act de executare, s-a împlinit termenul de perimare, *dacă se constată culpa debitorului urmăritor*, care a sustras bunurile de sub sechestr, provocând declanșarea unor acte de urmărire penală (T. reg. Bacău, dec. civ. nr. 1423/1962, în JN nr. 11/1964, p. 148-149, cu *note* de L. Cristian și S. Șerbănescu).

ea (art. 371⁵ lit. c) C. pr. civ.)¹⁰⁵). Deși legea nu prevede expres, se admite că, și în cazul actelor de executare ulterioare cererii de executare, efectul întreruptiv de prescripție este înlăturat retroactiv, atunci când intervine perimarea sau anularea executării silite ori când actul de executare este înlăturat prin intermediul contestației la executare¹⁰⁶). Subliniem însă că, atunci când se anulează un singur act de executare (de ex., anularea actului final al executării – vânzarea silită la licitație), fără a fi anulate și celelalte acte de executare îndeplinite anterior acestuia, dispare efectul întreruptiv de prescripție numai în ce privește actul anulat, nu și efectele întreruptive ale actelor anterioare, caz în care se admite, pe bună dreptate, că va începe să curgă un nou termen de prescripție de la ultimul act de executare valabil¹⁰⁷).

În încheiere, menționăm că în practica judiciară s-a ridicat și problema dacă, în cazul folosirii succesive a mai multor proceduri de executare silită, una din ele operează întreruperea prescripției față de celelalte. De pildă, după ce s-a terminat urmărirea silită mobilă împotriva debitorului, creditorul începe să-l urmărească pe calea popririi sau pe altă cale, deși au trecut mai mult de 3 ani de la nașterea dreptului de a cere executarea silită. S-a apreciat, în mod corect după părerea noastră că, deși se începe o procedură diferită de executare silită, aceasta nu este în fond decât continuarea executării silite parțial efectuate pe calea primei proceduri. În consecință, în asemenea cazuri, de la data ultimului act de executare în prima procedură (urmărirea silită mobilă) curge un nou termen de prescripție pentru începerea procedurii de poprire, însă, bineînțeles, dacă prima procedură nu a fost anulată¹⁰⁸).

b) Întinderea efectului întreruptiv. În principiu, întreruperea prescripției produce efecte relative numai față de debitorul urmărit. Prin excepție, efectul întreruperii prescripției intervenite față de unul din codebitorii solidari (de ex., începerea executării numai față de unul dintre aceștia) se întinde și asupra celorlalți¹⁰⁹). Într-adevăr, art. 1872 C. civ. prevede că întreruperea prescripției făcută împotriva unuia dintre debitorii solidari are efecte contra tuturor celorlalți codebitori ai săi¹¹⁰), iar potrivit art. 1873 C. civ. întreruperea prescripției contra debitorului

¹⁰⁵) Precizăm încă o dată (cf. *supra*, p. 197, nota 1) că efectul întreruptiv de prescripție nu dispare nici în ipoteza de încetare a executării silite la care se referă art. 371⁵ lit. b) C. pr. civ. – executarea silită nu mai poate fi efectuată ori continuată din cauza lipsei de bunuri urmăribile sau a imposibilității de valorificare a unor asemenea bunuri, deoarece, așa cum s-a remarcat în literatura de specialitate, încetarea executării silite pe motivul menționat anterior este o situație juridică distinctă de perimarea executării silite, de anularea executării silite, de respingerea cererii de executare silită ori de renunțarea creditorului la executarea silită. În consecință, „de la ultimul act efectuat în cadrul procedurii de executare silită ce a încetat începe să curgă un nou termen de prescripție a dreptului de a cere și obține executarea silită”. (G. Boroi, *op. cit.*, 2003, p. 120). Aceeași soluție s-a dat și sub imperiul vechii reglementări statuându-se că, dacă în urma cererii de executare, aceasta a rămas fără rezultat ori creanța nu a fost în întregime realizată, data până la care se menține efectul întreruptiv este aceea a ultimului act de executare, după care începe să curgă un nou termen de prescripție, care poate fi întrerupt, printr-o nouă cerere de executare (TS, col. civ., dec. nr. 1311/1967, în RRD nr. 1/1968, p. 150).

¹⁰⁶) V., în acest sens, V.M. Ciobanu, G. Boroi, M. Nicolae, *op. cit.*, p. 13.

¹⁰⁷) V., în acest sens, S. Silberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 231; G. Boroi, *loc. cit. supra*.

¹⁰⁸) V., în acest sens, T. reg. Banat, col. II, dec. civ. nr. 714/1962 (nepublicată), *apud* A. Hilsenrad, în *Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite* (1966), p. 168. Cf. S. Silberstein, V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 231.

¹⁰⁹) V., în acest sens: T. pop. rai. Roman, sent. civ. nr. 2309/1966, în RRD nr. 12/1967, p. 113-114 (cu notă de I.I. Dumitrescu); TS, s. civ., dec. nr. 1599/1974, în CD 1974, p. 278 și RRD nr. 5/1975, p. 66; TJ Brăila, dec. civ. nr. 41/1978, în RRD nr. 7/1978, p. 49.

¹¹⁰) V. și art. 1045 C. civ.: „Acțiunea intentată în contra unuia din debitorii întrerupe prescripția în contra tuturor debitorilor”.

principal are efect și față de garant; invers, întreruperea prescripției față de garant nu produce efecte față de debitorul principal.

§7. Repunerea în termenul de prescripție extinctivă

Sediul materiei. Codul de procedură civilă reglementează și repunerea în termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită, instituție care a fost păstrată de legiuitor, deși în literatura de specialitate au apărut voci care s-au ridicat împotriva ei, pe motiv că are o sorginte comunistă, în speță sovietică, fiind totodată o „instituție illogică”, antieconomică și la discreția judecătorului care ar putea abuza de ea¹¹¹). Potrivit art. 405³: „După împlinirea termenului de prescripție, creditorul poate cere repunerea în acest termen, numai dacă a fost împiedicat să ceară executarea datorită unor motive temeinice.

Cererea de repunere în termen se introduce la instanța de executare competentă, în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării.”

Repunerea în termen poate fi definită ca fiind acel beneficiu acordat de lege titularul dreptului de a cere executarea silită, constând în recunoașterea dreptului de a obține, prin constrângere, executarea silită chiar după împlinirea prescripției, dacă a fost împiedicat din motive temeinice să facă acte de întrerupere.

Procedura și efectul repunerii în termen. a) *Procedura repunerii în termen.* Partea interesată, care, din „motive temeinice”¹¹²), a fost împiedicată să ceară executarea silită, poate solicita repunerea în termen, în 15 zile de la încetarea împiedicării¹¹³).

Repunerea în termen poate fi dispusă numai de *instanța de executare*¹¹⁴), indiferent de natura titlului executoriu.

Termenul de 15 zile în care se poate solicita repunerea în termen este un *termen de prescripție*¹¹⁵), iar nu un termen de decădere. Prin urmare, ca orice termen de prescripție, este susceptibil de suspendare, întrerupere și repunere în termen.

Fiind un incident în cadrul procedurii de executare silită, ce trebuie soluționată în contradictoriu cu debitorul, care trebuie citat, cererea de repunere în termen are, așadar, un caracter contencios.

¹¹¹) V., pentru o astfel de opinie, rămasă izolată: V. D. Zlătescu, *Considerații în legătură cu instituția prescripției*, în Dreptul nr. 2/1999, p. 19.

¹¹²) Cu privire la înțelesul acestei sintagme, v. *infra*, nr. 356-357. Pentru un caz de speță (existența unei boli psihice grave a creditorului – stare psihopatoidă pe fond de etilism cronic) în care s-a admis repunerea în termen v. TS, s. civ., dec. nr. 1301/1986, în RRD nr. 11/1986, p. 67.

¹¹³) În cazul debitorului condamnat la o pedeapsă privativă de libertate – situație care justifică repunerea în termen, în special, când acesta nu are bunuri urmăribile –, termenul pentru repunerea în termenul de prescripție începe să curgă de la data când creditorul a luat efectiv cunoștință de eliberarea din închisoare a acestuia și nu de la data eliberării lui (TS, s. civ., dec. nr. 164/1970, în CD 1970, p. 269-270).

¹¹⁴) Subliniem că, spre deosebire de reglementarea anterioară (art. 19 din D. nr. 167/1958), în prezent instanța de executare nu poate dispune din oficiu repunerea în termen.

¹¹⁵) V., în acest sens, I. Deleanu (I); Gh. Beleiu (II), *Repunerea în termen în condițiile art. 19 din Decretul nr. 167/1958*, în RRD nr. 9-12/1989, p. 35-44. *Contra* V.M. Ciobanu, *Nota* (II) la dec. nr. 95/E/1985 a TJ Iași, în RRD nr. 8/1986, p. 54 (termen procesual de decădere).

b) *Efectul repunerii în termen*. Dacă motivele care l-au împiedicat pe reclamant să facă acte de executare sunt justificate, admiterea cererii de repunere în termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită de către instanța de executare are ca efect considerarea prescripției ca neîmplinită, deși termenul de prescripție prevăzut de lege fizic a expirat. Altfel spus, prin repunerea în termen este anihilat efectul extinctiv al prescripției și deci debitorul (dacă a fost citat la judecarea cererii de repunere în termen) trebuie să se conformeze hotărârii instanței, rămasă irevocabilă, nemaiputând să se opună la efectuarea executării silită¹¹⁶).

§8. Împlinirea (calculul) prescripției extinctive

Sediul materiei. Prin împlinirea prescripției se înțelege stabilirea, fixarea momentului la care expiră termenul de prescripție, data la care dreptul de a cere executarea silită este stins.

De lege lata, sediul materiei pentru regulile de calcul al termenelor de prescripție a dreptului de a cere executarea silită este socotit a fi dispozițiile art. 101 și 102 C. pr. civ., ținând seama de natura procesuală a dreptului de a cere executarea silită (în lumina doctrinei și practicii românești actuale)¹¹⁷).

Regulile de calcul. Termenele de prescripție fiind stabilite pe ani, ele se împlinesc în ziua corespunzătoare din ultimul an al zilei de plecare (art. 101 alin. 3 C. pr. civ.).

Termenul care, începând la 29, 30 sau 31 ale lunii, se sfârșește într-o lună care nu are o asemenea zi, se va socoti împlinit în ultima zi a acestei luni (în acest caz se spune că termenul se „abreviază”). Dacă termenul se sfârșește într-o zi de sărbătoare legală, sau când serviciul este suspendat, se va prelungi (“proroga”) până la sfârșitul primei zile de lucru (art. 101 alin. 4 și 5 C. pr. civ.).

În sfârșit, menționăm că actele de procedură (de pildă, cererea de executare), trimise prin poștă organelor de executare sau instanțelor judecătorești, se socotesc îndeplinite în termen dacă au fost predate recomandat la oficiul poștal înainte de împlinirea lui (art. 104 C. pr. civ.).

¹¹⁶) Desigur, dacă n-a fost citat, el poate invoca excepția de prescripție pe calea contestației la executare, fără a i se putea opune puterea de lucru judecat a hotărârii prin care s-a dispus repunerea în termen a creditorului său.

¹¹⁷) V., în acest sens, G. Boroi, *op. cit.* (2003), p. 115.